

Türkiye’de Evli Kadınların Soyadı Tercihi: İki Soyadı Kullanan Kadınların Demografik Özellikleri

Şebnem Beşe Canpolat¹, Türkiye İstatistik Kurumu

ORCID: 0000-0002-8988-0344

E-Posta: sebnemcanpolat888@gmail.com

Özet

Ad ve soyadı dünyada her bireyin sahip olmak zorunda olduğu, bireyin kimliğinin en önemli parçalarıdır. Soyadı, genel olarak soy bağı, evlat edinme, idari karar, mahkeme kararı, seçme ya da evlenme yoluyla kazanılmaktadır. Evlilik sonrası kadının soyadı seçimi dünyada ve Türkiye’de güncelliğini koruyan bir konudur. Bu çalışma kapsamında ilk defa, Türkiye’de evlilikte kadınların soyadı tercihleri, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerinden yeni istatistikler üretilerek analiz edilmeye çalışılmıştır. Evlilikte soyadı tercihlerinin diğer ülkelerde nasıl uygulandığı ile ilgili olarak kapsamlı bir alanyazın taraması sunmak da çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır. 2021 yılına ait son güncel istatistiklere göre Türkiye’de resmi olarak evli olan kadınların büyük çoğunluğu (%96,4) sadece eşlerinin soyadını kullanmaktadır. Evlenmeden önceki soyadını eşinin soyadı ile birlikte kullanan evli kadınların ülke genelinde oranı ise 2009 yılında %1,2 iken son 12 yılda yaklaşık 3 kat artış göstererek 2021 yılında %3,6 olmuştur. İki soyadı kullanan evli kadınlar en yüksek oranda “30-34” yaş grubunda yer almaktadır. 2009-2021 döneminde tüm illerde iki soyadına sahip evli kadın oranı artış göstermiş, bu dönemdeki en yüksek artış 6 kat ile Hakkari ilinde gözlenmiştir. Tunceli ili iki soyadı kullanımının en yüksek olduğu ildir. Bu ili sırasıyla İstanbul, Muğla, Ankara ve Artvin illeri izlemektedir. İki soyadı kullanımının en düşük olduğu iller ise Muş, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Gaziantep ve Kilis’tir. En yüksek iki soyadı kullanma oranına doktora, yüksek lisans ve yüksekokul/fakülte mezunu evli kadınlar, en düşük iki soyadı kullanma oranına ise okuryazar olmayan evli kadınlar sahiptir. İki soyadını kullanan kadınların çoğunun çocuk sahibi olmadığı hatta evli diğer kadınlara göre daha az sayıda çocuğa sahip olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Soyadı, Evli kadının Soyadı, Evlenmeden önceki soyadı, İki soyadı, Toplumsal cinsiyet.

Woman's Surname Choice After Marriage in Turkey: Demographic Characteristics of Women Keeping Both Surnames

Abstract

Our names and surnames are an incredibly important part of our identity. They carry deep personal, cultural, familial, and historical connections. Surname (family lineage) is acquired through adoption, administrative decision, court verdict, choice or marriage. A woman's surname choice after marriage is a topic that remains up-to-date in the world and Turkey. Within the scope of this study, the surname preferences of women in marriage were analyzed for the first time in Turkey by producing new statistics from the Address-Based Population Registration System. Another aim of the study is to summarize a comprehensive literature review on how surname preferences in marriage are applied in other countries. According to the findings of this study, the vast majority (96.4%) of married women in Turkey have only their husband's family name as their surname in 2021. While the rate of married women who used their surname together with their spouse's surname was 1.2% in 2009, it increased approximately 3 times in the last 12 years and became 3.6% in 2021. Married women using two surnames are at the highest rate within the "30-34" age group. From 2009 to 2021, the overall rate of married women with two surnames increased in all provinces, and the highest increase in this period was observed in Hakkari with a 6-fold increase. Tunceli is the province with the highest usage of two surnames which is followed by Istanbul, Muğla, Ankara and Artvin, respectively. The provinces with the lowest use of two surnames are Muş, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Gaziantep and Kilis. The highest rate of using two surnames is among married women with doctorate, master's and college/faculty graduates, and the lowest rate of using two surnames is among illiterate married women. Most women using two surnames do not have children. As the number of children increases, the rate of using two surnames decreases among married women.

Keywords: Surname, Choice in marriage, Married woman's surname, Premarital surnames, Gender.

Giriş

İnsanlar topluluklar halinde yaşamaya başladıkları dönemden itibaren, yaşadıkları toplumda diğer bireylerden kendilerinin veya başkalarının ayırt edilebilmesini sağlamak ve kendilerini buldukları toplum içerisinde tanımlamak için birbirlerine ya da kendilerine ad (özad, isim veya önad) koymuşlardır (Erdoğan, 1998; Suna, 2021; Çelebi, 2019). Soyadı ise kişilerin

üyesi oldukları aileleri ile bağlantılarını gösteren, soylarını belirten ve böylelikle kuşaklar arasında bir bağlantı sağlayarak kendilerinden önceki nesillerin devamı olduklarını gösteren bir semboldür (Abik, 2005; Çelebi, 2020). Bir çocuk doğduğunda kanun gereği öncelikle soyadını almakta, özadı ise daha sonra verilmektedir. Ad ve soyadı dünyada her bireyin sahip olmak zorunda olduğu, bireyin kimliğinin en önemli parçalarıdır.

Soyadı hangi bağlamda ve kimden kaynaklı olarak kazanılırsa kazanılsın bir kişilik hakkı unsuru olarak kazanılmakta ve bu kazanımla şahsa ait kişisel bir hak meydana gelmektedir. Bu sebeple bu alandaki yazında, başka bir soyadı kullanmak için bir kişinin kendi rızası ile seçim yapmaması ve herhangi bir kurumun gereği olarak başka soyadı alması veya soyadını bırakması yolunda düzenlemeler yapılmasının kişilik hakkı ihlali olarak görülmesi gerektiğini belirten çalışmalar mevcuttur (Abik, 2005; Efedayioğlu, 2019; Çelebi, 2020).

Soyadı, genel olarak soy bağı, evlat edinme, idari karar, mahkeme kararı, seçme ya da evlenme yoluyla kazanılmaktadır. Alanyazında, kadınların evlilik soyadı seçiminin, bu seçimin kadınlar için hem bir kayıp hem de kazanç algısı temsil etme potansiyeline sahip olması nedeniyle, kişiler için farklı düzeyde öneme sahip olabileceği belirtilmektedir. Üniversite mezunu bazı kadınların, evlilik soyadı değişikliği ile kazançlarında zarar görebilecekleri öngörülmektedir (Goldin ve Shim, 2004). Alanyazında kadınların bir bölümünün ise soyadı değişikliğini kısmen kişisel kimlik kaybı olarak algıladıklarını, bununla birlikte, bazı kadınların da bu değişikliği kocaları ve (gelecekteki) çocuklarıyla birlik oluşturma fırsatı olarak algıladıkları belirtilmektedir (MacEacheron, 2020). Ayrıca evli olmayan erkekler arasında kadınların evlilikte soyadını değiştirmesi ile ilgili beklenti de soyadı seçiminde etkili olmaktadır (Lockwood vd., 2011). Ancak kadınların evlilik soyadı seçimi, sadece kişiler arası düzeyde önem arz etmemektedir. Daha geniş sosyolojik düzeyde, kadınlar kocalarının soyadını aldıklarında, eşlerinin soyadının yaygınlığını artırmakta ve kendi ailelerine ait eski soyadlarının yaygınlığını azaltmaktadır (Johnson ve Scheuble, 2002). Birçok ülkede kadınlar evlilik ile kocalarının soyadını aldıklarında, bu evlilikten olan çocuklar da erkeğin soyadını almaktadır. Bu uygulama, belirli bir soyadının hayatta kalıp kalmayacağını ve soyadının bir toplumdaki potansiyel önemini etkileyebilmektedir. Prestijli başarılar, genellikle onları başaran kişiyle ilişkilendirilmekte veya başarılı oldukları konulara adları verilmektedir (MacEacheron, 2020). Örneğin, Röntgen (birim), adını Alman fizikçi Wilhelm Conrad Röntgen'den, Behçet hastalığı adını tanımını yapan Dr. Hulusi Behçet'ten, Newton Kanunları ise adını bu kanunları bulan Isaac Newton'dan almıştır. Benzer şekilde, yer adları ve işletmeler kurucuların soyadını alabilmektedir. Washington DC, adını ABD'nin ilk başkanı George Washington'un soyadından almıştır. Bolivya'nın adı Güney Amerika'daki

İspanyol karşıtı devrimin önemli isimlerinden olan Simon Bolivar'dan gelmekte; Kolombiya ise ismini Amerika kıtasını keşfettiği öne sürülen Kristof Kolomb'dan almaktadır. Toplumda önde gelen veya tanınmış evli kadınlar eşlerinin soyadını aldıklarında, bireysel başarılarının ve çocuklarının başarılarının kendi 'soyları' ile değil, kocalarınıninkiyle ilişkilendirilme olasılığı yüksektir (Marie Curie'nin başarıları doğum soyadı Sklodowska yerine evlilik soyadı olan Curie ile anılmaktadır) (MacEacheron, 2020).

Belirtilen bu tartışmalar evlilik sonrası kadının soyadı seçimi dünyada ve Türkiye'de güncelliğini koruyan bir konu olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte evlilikte soyadı tercihi ile ilgili çalışmalar Türkiye'de daha çok hukuki ve sosyolojik alanlarda yoğunlaşmıştır. Soyadı tercihinin niceliksel, sosyo-ekonomik ve coğrafi bir yaklaşımla bakan, iki soyadı kullanma tercihinin etki eden faktörleri analiz eden çalışmalar ülkemizde yok sayılacak derecede azdır.

Alanyazında yapılan bazı çalışmalar toplum ortalamasının üstünde eğitim düzeyine sahip bireylerin evlilikte geleneksel olmayan soyadı seçimleri yapan kadınlara daha fazla destek verdiğini vurgulamaktadır (Hamilton vd., 2011). Sahip olunan eğitimin düzeyinin de genellikle *sosyal sınıfı* belirlediği göz önüne alındığında, evlilik sonrası soyadı seçimlerine yönelik tutumları anlamada eğitim düzeyi kritik öneme sahip olmaktadır. Bu çalışmada, Pyke (1996) tarafından ortaya atılan ve evlilik içerisindeki güç ilişkilerini tanımlayan *sınıf temelli erkeklik kuramını* kullanarak Türkiye'de kadınların evlendikten sonra soyadı tercihlerine etki eden etmenler incelenmiştir. Bu bağlamda, bu çalışmanın temel amacı, sınıf temelli erkeklik kuramının öne sürdüğü "erkeklerin eğitim ve gelir düzeyleri arttığı zaman evlilik içinde daha özgürlükçü bir toplumsal cinsiyet bakış açısına sahip oldukları" yönündeki hipotezin Türkiye'de geçerli olup olmadığını istatistiksel veriler ışığında araştırmaktır.

Bu çalışmanın alanyazına bir diğer önemli katkısı, resmi kayıtları kullanarak evli kadınların eğitim düzeyi, eşlerinin eğitim düzeyi, yaşadıkları il, evlenme yaşı, evlilik yılı ve sahip oldukları çocuk sayısı gibi niteliklerine göre iki soyadı kullanım oranı istatistiklerinin Türkiye için ilk defa üretilmesidir.

Bu makalenin ikinci bölümünü, makalede soyadı ve yaş ile ilgili kullanılan kavramların ve nedenlerin açıklamasının yer aldığı kavramsal çerçeve; üçüncü bölümünü, makalenin kuramsal çerçevesini oluşturan *sınıf temelli erkeklik kuramı* ile ilgili bilgilerin yer aldığı kuramsal çerçeve; dördüncü bölümünü, seçilmiş bazı ülkeler bazında kadınların evlendikten sonra soyadı konusunda gösterdikleri tercihler, ülke kanunları ve uygulamaları ile ilgili karşılaştırmalar; beşinci bölümünü, Türkiye'de soyadı ve evli kadınların soyadı ile ilgili hukuki bilgiler ve Türkiye'de kadınların soyadı hakları konusunda günümüzde elde

ettikleri hukuki kazanımlarda feminist hareketin rolü; altıncı bölümünü, veri kaynağı ve yöntem; yedinci bölümünü, bulgular ve sekizinci bölümünü sonuç kısmı oluşturmaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Soyadı değişimi, çoğunlukla kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir sorundur. Bu nedenle bu çalışmada soyadı kullanımı incelenirken sadece kadın nüfusun istatistikleri dikkate alınmıştır. Kadınların evlenmeden önce sahip oldukları soyadını temsil etmek üzere Türkiye’de yaygın olarak kullanılan kavramlar incelendiğinde “kızlık soyadı”, “doğum soyadı”, “evlenmeden önceki soyadı” ve “evlilik öncesi soyadı” gibi tanımlamaların kullanıldığı görülmektedir. Toplumlarda günlük yaşamda ve akademik yazında kullanılan dilin ve tercih edilen kavramların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin oluşmasında ve varlığını sürdürmesinde önemli bir faktör olduğu sosyologların ve antropologların görüş birliği içinde oldukları bir olgudur. Bu nedenle bu çalışmada “bekârlık soyadı”, “kızlık soyadı” gibi cinsiyetçi tabirlerden uzak bir tanımlama olan “evlenmeden önceki soyadı” kavramı tercih edilmiştir.

“Evlenmeden önceki soyadı” kavramı çalışmada kullanılan veride resmi olarak evli olan kadınların nüfus kayıtlarında soyadı sütununda yer alan iki soyadından ilk sırada yer alanı temsil etmektedir. Bu soyadı, kadının doğum sırasında aldığı soyadı olabileceği gibi, başka bir evlilik nedeniyle elde ettiği bir soyadı da olabileceği için “doğum soyadı” kavramı tercih edilmemiştir.

Çalışmada yer alan evlenme, evlilik ve evli kadın tanımları ise Türk Medeni Kanunu’na (Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2001) göre evlenmeye ehil erkek ve kadının, yetkili kanuni merci önünde yapmış oldukları iki taraflı bir akti temsil etmektedir ve sadece resmi evlilikleri kapsamaktadır. Bu bağlamda evli bireylerin yaş sınırı da yasal mevzuatın izin verdiği 16 ve daha yukarı yaştaki nüfusu kapsamaktadır.

Kuramsal Çerçeve

Dünyadaki tüm toplumlarda yüzyıllar boyunca kadın ve erkeklere geleneksel cinsiyet rolleri atfedilmiş, bireyler bu rolleri bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde çeşitli toplumsal yapıların desteği ile içselleştirmiştir. Genel olarak toplumsal cinsiyet² rolleri inşa edilirken erkeklerin kadınlar üzerinde üstünlükleri meşru kılınmış ve kadınlar geri plana atılmıştır (Vargel-Pehlivan, 2017). Bu durum doğuştan gelen ve demografik bir kategori olan biyolojik cinsiyetin ötesinde, toplum tarafından üretilen; zaman, mekan ve toplumlara göre değişebilen ve yeniden inşa edilebilen “kadınlık” ve “erkeklik” toplumsal cinsiyet rollerini ortaya çıkarmıştır.

Erkeklik sosyolojisi (Connell, 1995; Pyke, 1996; Connell ve Messerschmidt, 2005) toplumsal cinsiyet yazınında evlilikte erkeklik ve kadınlık rolleri ile ilgili bireylerin içinde bulunduğu toplumun ve kültürün yüklediği anlamları ve beklentilerini anlamımıza yardımcı olacak önemli kuramsal açılımlar içermektedir. Bu çalışmanın kuramsal çerçevesini de Pyke tarafından ilk defa 1996 yılında ortaya atılan *sınıf temelli erkeklik teorisi* oluşturmaktadır (Pyke, 1996). Burada sunulan teorik çerçeve, aşırı basitleştirilmiş, toplumsal cinsiyetten bağımsız veya toplumsal cinsiyete statik yaklaşımların aksine, kişilerarası gücü daha geniş sınıf ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği yapılarıyla bütünleştirmektedir. Kişilerarası güç elde etme süreçleri ile toplumsal cinsiyet ve sınıf ilişkilerinin etkileşim halindeki bir sistemin bileşenleri olarak nasıl kabul edilebileceğini göstermek için Pyke (1996) evlilik gücüne ilişkin ampirik örnekler kullanmıştır. Bu teoride, eşitsizlik ile ilgili yapılar ve toplumsal cinsiyet, erkeklerin kadınlar ve ayrıcalıklı erkeklerin alt sınıf erkekler üzerindeki tahakkümünü yeniden vurgulayan ve normalleştiren şekillerde inşa eden ideolojik hegemonyalarla ifade edilmektedir. Bu kuramda, meşru hiyerarşik avantajların yokluğunda, alt sınıfa mensup kocaların evliliklerinde eş tacizi de dahil olmak üzere açık şekilde acımasız ve kaba güç stratejilerine güvenerek, hiper erkeklik üretme olasılığının daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Bu teoriye göre alt sınıfta yer alan erkekler böyle davranarak, sosyo-ekonomik açıdan kendilerini aşağıda hissettikleri durumları telafi ederler, kendi öz-değer ve kontrol duygularını bu davranışlarla yükselterek üst sınıf erkeklerin tartışmasız ayrıcalıklarını simüle ederler.

Kurama göre (Pyke, 1996), işçi sınıfından pek çok erkeği, erkeklik üretmek için bir tür son çare olarak aşırı kontrol yöntemlerine iten şey, onların aşağılanmış statüleri ve zayıf güç temelleridir. Toplumsal cinsiyetin, toplumsal yaşamın her alanında geçerli olması, temel alınması ve kabul görme biçimleri, toplumsal cinsiyete dayalı iktidar ilişkilerini normalleştirmede toplumsal cinsiyeti özellikle etkili bir ideoloji haline getirmektedir. Erkekler ve kadınlar, toplumsal cinsiyete dayalı rollerini gerçekleştirirken, sosyal bağlamda erkek egemenliğini ve kadınların bu egemenliğe tabi kılınmasını teşvik eden pek çok uygulamaya maruz kalmaktadır. Pyke (1996), çalışmasında özel olarak, bazı kadınların toplumsal cinsiyet rollerini gerçekleştirme yöntemi olarak erkek egemenliğine katkıda bulunan evlilik ile ilgili süreçleri nasıl sürdürdüklerini, diğer bir ifadeyle bu tutumlarını “temel doğalarını” doğrulamak için gösterdiklerini (West ve Fenstermaker 1993) açıklamaya çalışmıştır. Pyke’a göre kadınların erkek egemenliğini bilinçli olarak arzulamaları gerekmemekte ancak kadınların “toplumsal cinsiyet rollerini” oluşturmada kullandıkları yöntemler, bu tür güç farklılıklarını besleyen koşulları üretmektedir (Pyke, 1996).

Daha fazla eğitim almanın ve yüksek eğitim düzeyine sahip olmanın daha

liberal toplumsal cinsiyet ideolojisiyle ilişkili olduğu alanyazındaki çalışmalarda vurgulanmaktadır (Davis ve Greenstein, 2009). Ayrıca, toplumun geneline göre daha fazla eğitim alma, evlilikte geleneksel olmayan soyadı seçimleri yapan kadınlara daha fazla destek verilmesiyle ilişkilendirilmektedir (Hamilton vd., 2011). Eğitimin genellikle sosyal sınıfı belirlediği göz önüne alındığında, evlilik sonrası soyadı seçimlerine yönelik tutumları anlamada eğitim düzeyi kritik öneme sahip olmaktadır. Sosyal sınıf, cinsiyet sisteminin tezahürünü yapılandırmaktadır (Pyke, 1996). *Sınıf Temelli Erkeklikler Teorisine* göre, erkeklerin evlilikte hâkimiyetlerini ne ölçüde sürdürebildikleri, sınıflara göre değişiklik göstermektedir. Daha yüksek sınıflara mensup erkeklerin, kendilerine göre alt sınıflardaki kadın ve erkeklere kıyasla sahip oldukları finansal kaynaklarla güçlerini koruyabildikleri, alt sınıflarda yer alan erkeklerin ise kazançları onlara kadınlarla ilişkilerinde aynı derecede güç vermediğinden, ataerkilliği sürdürmek için daha açık taktiklere dayandıkları ifade edilmektedir (Pyke, 1996 ve 1994). Araştırmalara göre, kaynaklara erişim açısından alt sınıfta yer alan erkekler, orta sınıf erkeklere kıyasla aşırı erkeksilik ve bununla ilgili semboller içeren davranışları daha fazla sergileme eğilimi göstermektedir (Pyke, 1996, 1994). Evlilikte geleneksel soyadı seçiminin, evlilikte erkeklerin üstünlüğünün çok görünür bir işareti olduğu ve düşük eğitilmiş (ve dolayısıyla daha düşük sosyoekonomik sınıfa sahip) erkeklerin, kadınların evliliklerinde kendi adlarını kullanmalarına karşı daha dirençli oldukları tespit edilmiştir (Hamilton vd., 2011; Davis ve Greenstein, 2009).

Seçilmiş Ülkelerde Evlilik Soyadı ile ilgili Uygulamalar

Soyadı seçimini etkileyen tutumlar, bir ülkedeki toplumsal cinsiyet sistemini ve algısını temsil etmektedir. Bu algılar, özellikle evlilik nedeni ile soyadı seçiminde kadınların yaşadığı coğrafya, yaşadıkları toplumun sosya-ekonomik, kültürel değerlerine, siyasi eğilim, dini inançlar, doğurganlık kararları ve aile tanımlarına göre değişiklik göstermektedir.

Dünyada kadınlar nadiren evlendikten sonra doğum sırasında aldıkları diğer bir ifadeyle evlenmeden önce sahip oldukları soyadını kullanmaktadır. Resmi olarak evlenen kişilerin ve çocuklarının kullanacakları soyad(lar)ı ile ilgili olarak ülkeler arasında farklı hukuki uygulamalar mevcuttur.

Kadınların kendi soyadlarını kullanmak için verdikleri mücadelenin tarihi oldukça eskidir. Dünya’da ilk kez Lucy Stone isimli kadın, 1855 yılında ABD’de kendi soyadını kullanmak için yürüttüğü mücadeleyi kazanmıştır. Lucy Stone’un bu konuda söylediği *“Nasıl ki bir koca, karısının soyadını almıyorsa, bir kadın da kocasının (soy)adını almamalıdır. (Soy)adım kimliğimdir ve kaybolmamalıdır.”* sözü soyadı hak ve özgürlüğü konusundaki hareketlerin özlü sözlerinden

olmuştur (Stone, 1922).

1995 yılında Avrupa Birliği üyesi ülkelerde yaşayan kişilere uygulanan Eurobarometer araştırmasında bu ülkelerde soyadı konusunda yaygın olan uygulamayı tespit etmek amacıyla evli kadınların kullandıkları soyadı ile ilgili sorular sorulmuştur. Araştırma tarihinde katılımcılara eşlerinin ve kendilerinin kullandığı soyadı ile evli kadınların hangi soyadını kullanmaları gerektiği ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Avrupa Birliğine üye bazı ülkelerde, kadınların büyük çoğunluğu eşlerinin soyadını benimsemekte, sadece küçük bir azınlık doğumda aldıkları soyadını veya her iki soyadını birden kullanmaktadır. Bu ülkeler araştırma sonucunda bu konudaki baskın pratiğe göre kategorilere ayrılmıştır. Almanya, İngiltere, Avusturya, Fransa, İrlanda, İsveç ve Finlandiya gibi ülkelerde kadınların büyük çoğunluğu (%86 ile %95 arasında değişen oranlarda olmak üzere) eşlerinin soyadını kullanmaktadır (Valetas, 2001). Bununla birlikte, bu grupta bulunan ülkeler arasında konuyla ilgili kanunlar açısından önemli farklılıklar görülmektedir.

Bu araştırma sonuçlarına göre, Birleşik Krallıkta, evliliğin “*eşin soyadı*” üzerinde yasal bir etkisi yoktur ve çocuklara soyadı geçişini düzenleyen bir yasa bulunmadığı tespit edilmiştir. İsveç ve Finlandiya’da, evli bir çift, çocuklarına aktarılacak ortak bir ismi seçebilmekte veya her biri kendi soyadını taşıyarak çocukları babanın veya annenin soyadını taşıyabilmektedir. Çalışmada kapsanan ülkeler içinde, 1995 yılında Fransa çocuğa annenin soyadı aktarımını yasaklayan tek ülkedir. Dört ülkede (Danimarka (%71), Yunanistan (%66), Hollanda (%55) ve Portekiz (%51)), çeşitli gelenekler mevcut olmakla birlikte, kadınların büyük çoğunluğu kocasının soyadını kullanmaktadır. Danimarka’da, kendi doğum soyadlarını koruyan kadınların oranı (%13), her iki soyadını kullanan kadınların oranına eşittir. Üç ülkede (Lüksemburg, Belçika ve İtalya), kadınlar genellikle evlendikten sonra iki soyadını birlikte kullanmaktadır. İtalya ve Belçika’da, her iki soyadının kullanımı yaygın olmasına rağmen her beş kadından biri kendi soyadını korumaktadır. *İtalya’da* 2022 yılına kadar çocukların otomatik olarak babalarının soyadlarını almasına yönelik bir düzenleme bulunmaktaydı. Nisan 2022’de, İtalya Anayasa Mahkemesi (AYM), yeni doğan çocuklara sadece babanın değil, ebeveynlerin ikisinin de soyadının verilmesine hükmetmiştir (Euronews, 2022). Diğer yandan, Lüksemburgda eşlerinin soyadını kullanan kadınların oranı %41, her iki soyadını birlikte kullanan kadınların oranı %47, eşlerin soyadını kullanan erkeklerin oranı %4 ve diğer soyadı uygulaması %8’dir. Evlendikten sonra kadınların soyadlarını değiştirmemeleri ile ilgili genel kuralın olduğu tek ülke İspanya olup, çoğu kadın kendi doğum adını evlendikten sonra da korumaktadır (%77). İspanya’da kadınların sadece %4’ü eşlerinin soyadını kullanmaktadır. İspanya’da çocuklar, babasının ilk soyadı ve annesinin ilk soyadı

olmak üzere iki soyadına sahiptir (Valetas, 2001). Bu araştırma sonuçlarının 1995 yılında 18 yaş ve üzeri evli çiftlerle yapılan bir araştırmanın sonuçları olduğu ve günümüzde bu konuda yapılan güncel bir araştırma olmadığı için söz konusu oranların aşağıda belirtilen yasal düzenlemeler sonucu farklılaşabileceği dikkate alınmalıdır.

Danimarka'da evlendikten sonra, kadınlar evlenmeden önceki soyadlarını korurlar. Ancak her iki taraf da evlendikten sonra diğer eşin soyadını (bu soyadı önceki bir evlilikle bağlantılı olarak edinilmiş olmadıkça) diğerinin rızası ile almak istediğini Evlendirme Dairesine bildirebilmektedir (Ministry of Foreign Affairs of Denmark, 2020). Sadece kırk yıl önce, Danimarkalı kadınlar evlendiklerinde otomatik olarak kocalarının soyadını alırken, artık soyadı değişikliklerinin %25'i erkekler tarafından yapılmaktadır (Bechsgaard, 2020). Danimarka'da, çocuklar annesinin veya babasının soyadını tek olarak veya her iki soyadından oluşan tireli bir soyadına sahip olabilir (örneğin, Jansen-Meijer). Ayrıca ebeveynlerinden birinin soyadını ikinci ad (mellelnavn) olarak alabilmektedirler (Governments of Netherlands, 2023). Danimarka, alışılmadık adlandırma yasalarına sahip bir ülke olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynler çocukları için yalnızca 7.000 isimlik listeden bir isim seçebilmektedir. Yasalar ayrıca ismin çocuğun cinsiyetini göstermesini ve olağandışı olmamasını şart koşmaktadır (Shisia, 2017).

Anglo-Amerikan düşünlerle ilgili çalışmalar, toplumda artan cinsiyet eşitliğine ve genç yetişkinler arasında eşitliğe dayalı evlilik tercihlerine rağmen evlilik ve düşün ile ilgili geleneklerde ataerkil fikirlerin devam ettiğini öne sürmektedir. BM Cinsiyet Eşitliği Endeksi ve Dünya Ekonomik Forumu Küresel Cinsiyet Uçurumu gibi cinsiyet eşitliği endekslerinin eğitim, istihdam oranları ve siyasi temsil gibi göstergelerdeki başarıları nedeniyle genellikle üst sıralarında yer alan İskandinav ülkelerinde bu durumunun geçerliliğini koruyup korumadığının test edildiği çalışmalar bulunmaktadır (Ellingsæter, 2022). Toplumsal cinsiyet yapısı çerçevesine göre, kurumsal veya makro düzeyde, örgütsel yapılar (resmi ve gayri resmi düzenlemeler dahil) ve ideolojiler toplumlarda cinsiyet ilişkilerini şekillendirmektedir. Batı toplumlarında yasaların ve politikaların büyük bölümü cinsiyetten bağımsız (gender neutral) hale gelmiş olsa da kadın veya erkek olmanın ne anlama geldiğine dair baskın kültürel ideolojiler, değişmeden kalabilmektedir. İdeolojiler, değişim olanak ve olasılıklarını şekillendirebilmekte ayrıca bireysel düzeyde davranışları ve seçimleri, etkileşim düzeyinde beklentileri ve kurumsal düzeyde eşit olmayan yapıları etkileyebilmektedir. Alanyazında, kurumsal düzeyde, kadınların evlendikten sonra kocalarının soyadını aldıkları ataerkil adlandırma geleneğinin, kadınların (ve çocukların) hiyerarşik bir düzende erkeklere ait olduğunu gösteren ataerkil bir durum olduğu belirtilmektedir (Pilcher, 2017). Batı ülkelerinde, bu geleneğin yasal olarak uygulanması terk

edilmiştir, ancak yine de kadınların soyadının değiştirilmesi, doğal kabul edilen, neredeyse evrensel bir uygulama olarak devam etmektedir (Carter ve Duncan, 2018; Robnett vd., 2016). Evlilik ile alınan soyadı ve çocuğa soyadı verme süreçleri birbiriyle bağlantılıdır; çocuklara babalarının soyadını vermek batıda yaygın bir uygulamadır (Lockwood vd., 2011; Nugent, 2010). Soyadlarını kullanmak isteyen kadınlar, erkek partnerleri ve akrabalarından gelen olumsuz tepkilerle karşılaşmakta ve evlilik bağlılıkları sorgulanabilmektedir (Carter ve Duncan, 2018; Robnett ve diğerleri, 2016).

The Guardian gazetesinde 2013 yılında çıkan bir haberde *Yunanistan*'da evlilik sonrası soyadı kullanımı ile ilgili uygulama detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Gazetede yer alan habere ve röportaja göre Yunanistan, kadınların evlendiklerinde doğum soyadını korumalarını sağlayan bir kanunu 1983 yılında çıkarmıştır (The Guardian, 2013). Bu kanun, Yunanistan'ın diktatörlükten çıktığı, anayasasını ve yasalarını yeniden yazdığı 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başında yürürlüğe giren reform setinde yer alan kanunlardan biri olarak görülmektedir. Yaklaşık son 40 yıldır, Yunanistan, kadınların soyadlarını hiç değiştirmedikleri bir toplumdur. Bugün 20'li ve 30'lu yaşlardaki genç Yunanlılar soyadı ile ilgili kanunun getirdiklerini toplumsal bir norm olarak kabul etmekte, erkekler nişanlılarına veya eşlerine soyadı ile ilgili düşünce ve niyetlerini sormamakta, bireylerin isimleri ve kimlikleri ile ilgili düşünceleri birçok ülkeden farklılık göstermektedir. Genel olarak, Yunanlıların bu yeni sistem ile çok az sorunu olmakla birlikte bazen bu yeni durum karışıklıklara da neden olabilmektedir. Okul yöneticileri, öğrencilerin annelerini okula çağırdıklarında kimin hangi çocuğun annesi olduğunu ayırt etmekte sorun yaşadıklarını ve velileri bir araya topladıklarında hangi çocuğun annesi olduklarını sorgulamak zorunda kaldıklarını ama kimsenin bunu olumsuz algılamadığını belirtmişlerdir. Yunan kadınlarının yaşadığı bir diğer sorunun ise yurt dışına özellikle Orta Doğu ülkelerine yaptıkları seyahatlerde ortaya çıktığı belirtilen haberde, Yunan çiftlerinin pasaportlarında farklı soyadları bulunması nedeniyle bazı tutucu ülkelerde kişileri evli olduklarına inandıramadıklarını, bu nedenle Yunan çiftlerinin yanlarında evlilik sertifikası veya belgeleriyle seyahat ettikleri ifade edilmektedir. 2008 yılında iktidara gelen hükümetin bu durumu gerekçe göstererek, ilgili kanunu biraz değiştirdiğini ve çiftlerden birinin kendi soyadını diğerinkine ekleyebilmesine olanak sağlayan bir yapıya dönüştürüldüğü belirtilmektedir. Yeni düzenleme ile kadın veya erkek hala kendi doğum soyadını korumak zorunda olup yeni yasayla her iki soyadına da sahip olabilmektedir. Kaç kadının bu seçeneği kullandığı konusunda bir tespit yapılabilmek için veri bulunmamaktadır.

Fransa'da uzun yıllar geleneksel olarak kadın evlendikten sonra kocasının

soyadını, çocuklarda babalarının soyadını almakta iken zamanla kadın-erkek eşitliği konusunda Fransa'da meydana gelen bilinçlenme ile Yunanca'dan gelen pater (baba) ve onuma (ad) kelimelerinden türemiş "patronyme (soyadı)" kelimesi eril bulunarak 4 Mart 2002 tarihli Kanunla Fransız Medeni Kanunundan çıkarılmıştır. Bu kelime yerine "aile adı" kullanılmaya başlanmıştır (Helvacı ve Kocabaş, 2015). 2013 yılında yapılan 2013-404 sayılı Kanun ile aynı cinsten kişilerin evlenmesi yasallaşmış ve aynı Kanun ile aile adı ile ilgili önemli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeye göre evlenme sonrası çiftler diğer eşin soyadını taşıyıp taşıyamama konusunda özgürdür. Diğer bir ifadeyle, eşler isterlerse birbirlerinin soyadını kullanabilmektedir; diğer eşin soyadını taşıma konusunda bir zorunluluk bulunmamaktadır. Eşler tek bir soyadı seçme özgürlüğüne sahip olmakla birlikte iki soyadı da seçebilmektedir. Kullanılacak soyadı çiftlerin soyadlarının birleşiminden meydana gelmekte ve hangi soyadının önde veya sonda yer alacağına bu soyadını kullanacak eş karar vermektedir.

2005 yılında Fransa'da çocuklara ebeveynlerinden birinin veya her ikisinin soyadının verilmesi mümkün hale getirilmiştir. Çocukların büyük çoğunluğu hala sadece babalarının soyadını (%81,5) taşımaktadır. Ancak her iki soyadını da taşıyan çocukların oranı artmaktadır. İki soyadı kullanımında genellikle annenin soyadından önce babanın soyadı gelmektedir. Fransa'da 2019 yılında doğan çocukların %11,8'i her iki ebeveyninin de soyadını taşımaktadır (Breton ve diğerleri, 2021).

İsviçre'de, 2013 yılında yürürlüğe konulmuş kanunla evlilik sonrası soyadı ve çocukların soyadı konusu yeniden düzenlenmiştir. Evlilikte kadın ile erkek arasında var olan "eşitliğe aykırı hükümler" giderilmeye çalışılmıştır (Oktay-Özdemir, 2016). Eski yasanın yerini alan düzenlemenin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin İsviçre yasalarının toplumsal cinsiyet eşitliğiyle bağdaşmamasının, 1994 tarihli karardan kaynaklandığı belirtilmektedir. İsviçreli çiftlerin soyadlarından hangisini aile adı olarak kabul edeceklerini özgürce seçmelerine izin veren yeni bir yasa 2011 yılında onaylanmıştır. Prensipten, evlenen kişiler kendi soyadlarını koruyabilirler ya da ortak bir soyadı da alabilirler. Bu düzenlemeye göre ayrıca evliliğe hazırlık sürecinde anne ve baba, çocuklarının kullanacağı soyadını seçmek zorundadır; bu soyadı tek soyadı olarak eşlerden birinin evlenmeden önceki soyadı olabilir (Ville de Genève - Site officiel, 2023).

Bir çift, *Hollanda'da* yasal olarak evlendikten sonra, hangi soyadına sahip olmak istediğine ilişkin birden fazla seçeneğe sahiptir: Bir erkek, evlendikten sonra karısının soyadını alabilir ve bunun tersi de geçerlidir; eşler, kendi soyadını ve ardından eşinin soyadını kullanmayı veya tam tersini seçebilir; eşler sadece

kendi soyadlarını korumayı tercih edebilir. Genelde erkeğin soyadı tek olarak alınmamakta, kadınlar ya evlenmeden önceki soyadını kullanmaya devam etmekte ya da evlenmeden önceki soyadından önce kocasının soyadını arasına tire koyarak kullanmaktadır (The Hague Municipality, 2023). Çocuklara babalarının veya annelerinin soyadı verilebilir. Bir çocuğun iki annesi varsa, bunlardan sadece birinin soyadını alabilmektedir. Soyadı ile ilgili seçim yapıldığında, aynı baba ve annenin tüm çocukları aynı soyadını taşımalıdır. Baba çocuğu yasal olarak tanımamışsa, ona annesinin soyadı verilmektedir (Government of Netherlands, 2023a).

Japonya'da son yıllarda kadınların soyadı değişimi kamuoyu gündeminde sık yer alan tartışmalardan biridir. Bu tartışmanın merkezinde evli çiftler ayrı soyadlarına sahip olmalı mı sorusu yer almaktadır. Mevcut aile kanunu evli çiftlerin tek bir yasal soyadını beyan etmelerini şart koşmaktadır. Pratikte bu kanunun, aile gelenekleri ile birleştiğinde kadınların evlilik sırasında kendi soyadlarından vazgeçmeleri konusunda büyük baskıya sebep olduğu belirtilmektedir. *Japonya*'da erkeklerin sadece %3'ü eşlerinin soyadını almakta, kadınların büyük bölümü yasal evlilikleri sırasında soyadını değiştirmektedir (Shin, 2008). Yasa, eşlerin kocalarının soyadını almalarını zorunlu tutmazken, fiili olarak evli Japon kadınların %95'inden fazlası eşinin soyadını almaktadır. *Japonya* Medeni Kanunu'nun 790. maddesi, bir çocuğun babasının veya annesinin soyadını alabileceğini belirtmektedir. Aile Kayıt Kanunu, yeni doğan çocuğun adının, doğumdan sonra verilecek doğum bildiriminde belirtilmesi gerektiğini düzenlemektedir (The Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2023).

Çin kültüründe soyadı önemli bir yer tutmaktadır ve soyadının değiştirilmesi atalara saygısızlık olarak görülmektedir. Bu nedenle kadınların çoğunluğu evlendikten sonra kendi soyadlarını değiştirmemekte veya eşlerinin soyadlarını kendi soyadlarının önüne alarak kullanmaktadır. *Çin*'de çocuklar babalarının soyadlarını almaktadır (Tatlow, 2016). Bununla birlikte, 2018 yılında Xiaoying Qi tarafından yapılan bir çalışmada evli kadınların ulusal bir siyasi projenin parçası olarak soyadlarını koruduğunu belirtilerek günümüz *Çin*'indeki soyadı uygulamalarını incelenmiştir. Çalışmada, tek çocuk politikasının, çocuğa babasının soyadını verme uygulamasını bozduğu, yalnızca kız çocuğu olan ailelerde evli kadınların, çocuklarına giderek artan bir şekilde kendi soyadlarını verdiği belirtilmektedir (Qi, 2017).

Medeni hukuğun İslam hukukuna göre düzenlendiği ve Arapça konuşulan ülkelerde, kadınlar doğumda aldıkları, babalarından gelen soyadlarını veya aile isimlerini korumakta, aile isimlerini eşlerinin soyadları ile değiştirmemektedirler. Bunun nedeni, Arap ülkelerinin nüfusunun çoğunluğunu müslümanların oluşturmasıdır. İslamiyet, müslüman kadınların evlilikleri sırasında soyadlarını

değiştirmemelerini ve mülkiyet sahipliğinin transferinin böylelikle sağlanmasını önermektedir. Kadınların evlilikte soyadı kullanımlarıyla ilgili olarak müslüman ülkelerde Ahzab Suresi referans alınmaktadır (FBIIC, 2006). İslamiyet'te, İslam hukukuna göre kadın evlilikte ailesinin soyadını ve kimliğini korumalıdır. Bu kuralın yaygın olduğu müslüman ülkelerde kadının pasaportunda kendi adı ve soyadı, kocasının adı ve soyadını gösteren bir alan bulunmaktadır. Ancak, Mısır, Lübnan, Suriye ve Ürdün gibi İslamiyet'in tek resmi devlet dini olmadığı veya medeni hukukun İslam Hukuğuna göre düzenlenmediğı ülkelere bazı kadınlar ya kendi seçimleriyle ya da hukuken kocalarının soyadını taşımaktadır. Mısır Anayasası, temel yasa kaynağı olarak görülmesine rağmen bu kural burada da geçerlidir ve bu durumlarda kadın "[Adı] [Orijinal Aile Soyadı] [Kocasının Soyadı]" olarak tanınmakta, kendi orijinal soyadını göbek adı olarak korumakta ve eşlerinin soyadını taşımaktadır. Eşlerinin soyadını bu şekilde taşıyan kadın nüfusa ait müslüman ülkelere Mısır, Suriye, Ürdün örnek olarak verilebilir (Evason, 2019).

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) kadınların evlendikten sonra soyadlarını kullanmalarına yasal olarak izin verilmektedir ancak heteroseksüel ilişkilerde kadınların yüzde 87'si eşlerinin soyadlarını almaktadır. ABD'de evlilikte soyadı geleneklerini bozan heteroseksüel çiftlerin %13'ünden sadece %3'ü soyadlarını tireleyen veya değiştiren erkeklerden oluşmaktadır (Shafer ve Christensen, 2018). ABD'de yetişkin erkek ve kadınların büyük bölümü kadının evlendiğinde soyadını değiştirmesinin daha iyi olduğuna inandığını ve hatta ABD'deki yetişkinlerin yaklaşık yarısı, eyaletlerin yasal olarak kadınların evlendikten sonra kocalarının soyadını almasını zorunlu tutmasının iyi bir fikir olduğunu düşündüğünü belirtmektedir (Hamilton, Geist ve Powell, 2011). Bu çalışmaların sonuçlarına göre özellikle ABD'de bir kadının evlendikten sonra yapacağı soyadı seçimi, yaşadığı toplumdaki bireylerin onun hakkındaki algısını etkilemektedir. Bu algı doğal olarak kadınların yaşadığı coğrafya, yaşadıkları toplumun sosyo-ekonomik, kültürel değerlerine, siyasi eğilim, dini inançlar, doğurganlık kararları, aile tanımlarına göre değışiklik göstermektedir. Yine ABD'de araştırmacılar beyazların, kadınların, genç bireylerin, daha fazla eğitime sahip olanların, daha az çocuğı olanların, kentsel alanlarda yaşayanların (kırsal kesimde yaşayanların aksine) ve ABD'nin batısında yaşayan bireylerin soyadı seçimine karşı tutumları konusunda daha liberal bir tutum için olduğunu tespit etmişlerdir (Hamilton vd., 2011). Bununla birlikte, başka bir çalışmada Afrikalı Amerikalılar ortalama olarak cinsiyet konusunda daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu için Afrikalı Amerikalı erkeklerin, bir kadını soyadı seçimine göre farklı değerlendirme olasılığının daha düşük olduğu belirtilmektedir (Kane, 2000).

ABD için bir diğeri örnekte, Hillary Rodham'ın, doğum soyadını kullanmasının,

kocasının 1980 valilik seçim kampanyasını kaybetmesinin nedenlerinden biri olduğu yönündeki görüş ve sonrasında getirilen önerilerden sonra eşinin soyadını alarak Hillary Clinton olarak hayatına devam etmesidir. Bu dönemde evlenmeden önceki soyadını tutması pek çok kişi tarafından tuhaf, hatta rahatsız edici olarak görülmüş ve kendisi biyografisinde kısmen Hillary Rodham olarak kalma konusundaki orijinal seçimi nedeniyle kötü bir eş olarak etiketlendiğini belirtmiştir (Clinton, 2004). Shafer (2017) tarafından 1243 kişilik bir örneklem grubu ile ABD’de yapılan çalışmada, bu tepkinin üzerinden 40 yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen ABD’de soyadı seçiminin modern evliliğin oldukça cinsiyetçi bir yönü olmaya devam ettiği belirtilmektedir. Bu akademik araştırmanın sonuçlarına göre genel olarak, araştırmaya katılan çoğu birey için, vignette araştırma yöntemi kapsamında kadının bir eş olarak nasıl “performans gösterdiği” hakkında bilgi verildikten sonra, bir kadının soyadı seçiminin, lise veya daha düşük eğitim düzeyine sahip erkekler dışında, onun nasıl algılandığı üzerinde çok az etkisi olduğu tespit edilmiştir. Shafer (2017), kadınların istihdam ve gelir açısından son 65 yılda elde ettikleri kazanımların, sosyo-ekonomik gruplar veya sosyo-ekonomik çıktılar üzerinden eşit olarak gerçekleşmediğini de çalışmasında vurgulamaktadır. Bu tespitini, bu çalışma sonucunda bulunduğu kadınların evliliklerinde soyadı seçiminin oldukça cinsiyetçi doğasının olması ve eğitim ile soyadını koruma arasındaki olumsuz ilişki ile açıklamaktadır. Çalışmada, düşük eğitilmiş erkeklerin önyargısı ve kadınların soyadlarını korumak için sahip oldukları ekonomik teşvik eksikliği nedeniyle (düşük eğitilmiş erkeklerle etkileşimde olma ve evlenme olasılıkları yüksek olan) düşük eğitilmiş kadınların çok az bir yüzdesinin evlilikte kocalarının adını almaktan başka bir seçim yapabileceği ve bunun uzun yıllar böyle devam edebileceği ifade edilmektedir.

Tablo 1. Seçilmiş ülkelerde evlilik soyadı ile ilgili uygulamalar

Ülke Adı	Evlilik sonrası kullanılan soyadı ile ilgili yasal durum	Kocasının soyadını kullanan evli kadın oranı (%) - (Valetas, 2001)	Her iki soyadını birlikte kullanan evli kadınların oranı (%) - (Valetas, 2001)	Kendi soyadını kullanan evli kadın oranı (%) - (Valetas, 2001)	Diğer (%)	Çocuklara soyadı geçişi ile ilgili durum
ABD	Kadınların evlendikten sonra soyadlarını kullanmalarına yasal olarak izin verilmektedir.	Heteroseksüel ilişkilerde kadınların yüzde 87'si eşlerinin soyadlarını almaktadır. ABD'de evlilikte soyadı geleneklerini bozan heteroseksüel çiftlerin %13'ünden sadece %3'ü soyadlarını tireleyen veya değiştiren erkeklerden oluşmaktadır (Shafer ve Christensen, 2018).				Çocuklar, anne ya da babasının soyadlarından birini ya da iki soyadını birden alabilmektedir.
Belçika	Kadınlar genellikle evlendikten sonra iki soyadını birlikte kullanmaktadır.	22	57	20	1	Belçika'da çocuklara çift soyadı verilmesi 2014 itibaren yasal olmakla birlikte 2021 yılında yayınlanan istatistiklere göre çocukların %91'ine babanın soyadı verilmektedir. Annenin soyadını alma oranı %5'in altındadır (The Bulletin, 2021).
Birleşik Krallık	Evliliğin "eşin soyadı" üzerinde yasal bir etkisi yoktur.	94	4	1	< 1	Çocuklara soyadı geçişini düzenleyen bir yasa bulunmamaktadır.
Çin	Kadınların çoğunluğu evlendikten sonra kendi soyadlarını değiştirmemekte veya eşlerinin soyadlarını kendi soyadlarının önüne alarak kullanmaktadır	Bu konuda bir istatistik bulunmamaktadır.				Bununla birlikte, tek çocuk politikasının, çocuğa babasının soyadını verme uygulamasını bozduğu, yalnızca kız çocuğu olan ailelerde evli kadınların, çocuklarına giderek artan bir şekilde kendi soyadlarını verdiği belirtilmektedir.
Danimarka	Evlendikten sonra, kadınlar evlenmeden önceki soyadlarını korurlar. Ancak her iki taraf da, evlendikten sonra diğer eşin soyadını (bu soyadı önceki bir evlilikle bağlantılı olarak edinilmiş olmadıkça) diğerinin rızası ile almak istediğini Evlendirme Dairesine bildirebilir.	71		13		Danimarka'da doğan tüm çocuklara altı aylık olmadan önce bir isim ve soyadı verilmesi zorunludur. Buna uymayan ebeveynler para cezasına çarptırılabilir. Çocuğa bu süre içinde soyadı verilememişse devlet tarafından annesinin soyadı verilir.
Finlandiya	Çiftler kendi soyadlarını taşıyabilmektedir.	86	7	3	4	Evliliği, çocuklarına aktarılabilecek ortak bir soyadını seçebilmekte veya her biri kendi soyadını taşıyan çocukları babanın veya annenin soyadını taşıyabilmektedir.
Fransa	2013 yılında yapılan 2013-404 sayılı Kanun ile aynı cinsten kişilerin evlenmesi yasallaşmış ve aynı Kanun ile aile adı ile ilgili önemli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeye göre evlenme sonrası çiftler diğer eşin soyadını taşıyıp taşıyamama konusunda özgürdür. Diğer bir ifadeyle, eşler isterlerse birbirlerinin soyadını kullanabilmektedir, diğer eşin soyadını taşıma konusunda bir zorunluluk bulunmamaktadır. Eşler tek bir soyadı seçme özgürlüğüne sahip olmakla birlikte çift soyadı da seçebilmektedir. Kullanılacak soyadı çiftlerin soyadlarının birleşiminden meydana gelmekte ve hangi soyadının önde veya sonda yer alacağına bu soyadını kullanacak eş karar vermektedir.	91	7	2	0	2005 yılında Fransa'da çocuklara ebeveynlerinden birinin veya her ikisinin soyadının verilmesi mümkün hale getirilmiştir. Çocukların büyük çoğunluğu hala sadece babalarının soyadını (%81,5) taşımaktadır. Ancak her iki soyadını da taşıyan çocukların oranı artmaktadır. Fransa'da 2019 yılında doğan çocukların %11,8'i her iki ebeveyninin de soyadını taşımaktadır.

Tablo 1. Seçilmiş ülkelerde evlilik soyadı ile ilgili uygulamalar (devam)

Ülke Adı	Evlilik sonrası kullanılan soyadı ile ilgili yasal durum	Kocasının soyadını kullanan evli kadın oranı (%) - (Valetas, 2001)	Her iki soyadını birlikte kullanan evli kadınların oranı (%) - (Valetas, 2001)	Kendi soyadını kullanan evli kadın oranı (%) - (Valetas, 2001)	Diğer (%)	Çocuklara soyadı geçişi ile ilgili durum
Hollanda	Bir çift, Hollanda'da yasal olarak evlendikten sonra, hangi soyadına sahip olmak istediğine ilişkin birden fazla seçeneğe sahiptir: Bir erkek, evlendikten sonra karısının soyadını alabilir ve bunun tersi de geçerlidir; eşler, kendi soyadını ve ardından eşinin soyadını kullanmayı veya tam tersini seçebilir; eşler sadece kendi soyadlarını korumayı tercih edebilir.	55	41	4	< 1	Çocuklara babalarının veya annelerinin soyadı verilebilir. Bir çocuğun iki annesi varsa, bunlardan sadece birinin soyadını alabilmektedir. Soyadı ile ilgili seçim yapıldığında, aynı baba ve annenin tüm çocukları aynı soyadını taşımaktadır. Baba çocuğu yasal olarak tanımamışsa, ona annesinin soyadı verilmektedir.
İspanya	Evlendikten sonra kadınların soyadlarını değiştirmemeleri ile ilgili genel bir kural vardır. İspanya Hukukunda evlilik sonrası eşlerin soyadı durumu kanunla düzenlenmemiştir. Her iki eş de kendi soyadlarını kullanmayı sürdürebilecekleri gibi ortak bir soyadı almayı da kararlaştırabilmektedirler. Ayrıca kadının, kendi soyadına kocasının soyadını ekleme hakkı da bulunmaktadır (Efedyoğlu, 2019).	4	17	77	2	Çocuklar ise anne ve babanın soyadından oluşan ikili bir soyadı alırlar ve ilk soyadı, babanın soyadı olur. Çocukların kendi çocuklarına geçirecekleri soyadı ise taşıdıkları ilk soyadıdır. Çocuk reşit olduktan sonra soyadlarının sırasını değiştirme hakkına da sahiptir (Abik, 2005). İspanya'da 1981'de yürürlüğe giren 11/1981 sayılı Kanun ile çocuklara 18 yaşına geldiklerinde babalarının mı yoksa annelerinin soyadlarının mı önce geleceğini seçme konusunda yasal hak sağlamıştır. İspanya'da bir aile, soyadındaki adların sırasını değiştirme seçeneğini kullanmadıysa, kanunen babanın soyadının ilk sıraya konması varsayılmaktadır: "José Gómez Hevia" ve "María Reyes García"nın "Andrés" adında bir çocuğu olsaydı ve çift ad sırasını değiştirme seçeneği kullanmışsa ortaya çıkan ad "Andrés Gómez Reyes" olmaktadır.
İsveç	Çiftler kendi soyadlarını taşıyabilmektedir.	87	7	6	< 1	Evlili çiftler, çocuklarına aktarılacak ortak bir soyadı seçebilmekte veya her biri kendi soyadını taşıyarak çocukları babanın veya annenin soyadını taşıyabilmektedir.
İsviçre	İsviçreli çiftlerin soyadlarından hangisini aile adı olarak kabul edeceklerini özgürce seçmelerine izin veren yeni bir yasa 2011 yılında onaylanmıştır. Prensipl olarak, evlenen kişiler kendi soyadlarını koruyabilirler ya da ortak bir soyadı da alabilirler.	Bu konuda bir istatistik bulunmamaktadır.				Evliliğe hazırlık sürecinde anne ve baba, çocuklarının kullanacağı soyadını seçmek zorundadır, bu soyadı tek soyadı olarak eşlerden birinin evlenmeden önceki soyadı olabilir
İtalya	Kadınlar genellikle evlendikten sonra iki soyadını birlikte kullanmaktadır.	12	64	21	2	2022 yılına kadar İtalya'da çocukların otomatik olarak babalarının soyadlarını almasına yönelik bir düzenleme bulunmaktaydı. Nisan 2022'de İtalya Anayasa Mahkemesi, yeni doğan çocuklara sadece babanın değil, ebeveynlerin ikisinin de soyadının verilmesine hükmetmiştir.

Tablo 1. Seçilmiş ülkelerde evlilik soyadı ile ilgili uygulamalar (devam)

Ülke Adı	Evlilik sonrası kullanılan soyadı ile ilgili yasal durum	Kocasının soyadını kullanan evli kadın oranı (%) - (Valetas, 2001)	Her iki soyadını birlikte kullanan evli kadınların oranı (%) - (Valetas, 2001)	Kendi soyadını kullanan evli kadın oranı (%) - (Valetas, 2001)	Diğer (%)	Çocuklara soyadı geçişi ile ilgili durum
Japonya	Japonya'da evli çiftlerin yasal olarak aynı soyadına sahip olmaları gerekmektedir. Yasa, eşlerin kocalarının soyadını almasını zorunlu tutmazken, fiili olarak evli Japon kadınların %95'inden fazlası eşinin soyadını almaktadır.	95	-	-	-	Japonya Medeni Kanunu'nun 790. maddesi, bir çocuğun babasının veya annesinin soyadını alabileceğini belirtmektedir.
Lüksemburg	Kadınlar genellikle evlendikten sonra iki soyadını birlikte kullanmaktadır.	41	47	4	8	Lüksemburgta, 1 Mayıs 2006'dan bu yana, ebeveynler kendilerinden doğan bir çocuğa soyadı vermek için şu seçeneklere sahiptir: babanın soyadı; annenin soyadı; veya her iki ebeveynin soyadı (tire olmadan), tercih sırasına göre ve her ebeveynден yalnızca bir soyadı olacak şekilde çocuklara soyadı verilebilmektedir (The Government of the Grand Duchy of Luxembourg, 2012).
Medeni hukukun İslam Hukûğuna göre düzenlendiği Müslüman ve Arapça konuşan ülkeler	Kadınlar doğumda aldıkları, babalarından gelen soyadlarını veya aile isimlerini korumakta, aile isimlerini eşlerinin soyadları ile değiştirmemektedirler. İslamiyet, müslüman kadınların evlilikleri sırasında soyadlarını değiştirmemelerini ve mülkiyet sahipliğinin transferinin böylelikle sağlanmasını önermektedir. Kadınların evlilikte soyadı kullanılmalarıyla ilgili olarak müslüman ülkelerde Ahzab Suresi referans alınmaktadır.	Bu konuda bir istatistik bulunmamaktadır.				Çocuklara babasının soyadı verilmektedir.
Yunanistan	Kadınların evlendiklerinde doğum soyadını korumalarını sağlayan bir kanun Yunanistan'da 1983 yılında çıkarılmıştır. Yaklaşık son 40 yıldır, Yunanistan, kadınların soyadlarını hiç değiştirmedeği bir toplumdaki bir ülke olarak görülmektedir. 2008 yılında ilgili kanunun biraz değiştirilmiş ve çiftlerden birinin kendi soyadını diğerine ekleyebilmesine olanak sağlayan bir yapıya dönüştürülmüştür. Yeni düzenleme ile kadın veya erkek hala kendi doğum soyadını korumak zorunda olup yeni yasayla her iki soyadına da sahip olabilmektedir.	66	22	12	< 1	Çocuklar babalarının soyadını almaktadır.

Türkiye’de Soyadı ve Evli Kadınların Soyadı ile ilgili Hukuki Bilgiler ve Yapılan Çalışmalar

Ad üzerindeki hak, Türkiye’de 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) (Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2001) kapsamında kişilik hakları arasında yer almakta ve TMK’nın 23. ve 26. maddeleri ile özel olarak korunmaktadır (Yılmaz, 2012; Efedayioğlu, 2019; Suna, 2021). Her bireyin bir soyadının olması da zorunludur. Soyadı kanunen soybağı üzerinden kazanılmakla birlikte, evlat edinme, idari karar, mahkeme kararı³, seçme ya da evlenme gibi haklı sebeplerin varlığı durumunda hukuki yollarla da elde edilebilmektedir (Efedayioğlu, 2019). Ad ve soyadı kişinin kimliğini tespit etmeye yarayan hukuki ve sosyal en önemli araçlar oldukları için Türkiye’de Soyadı Kanunu, Nüfus Hizmetleri Kanunu, TMK gibi hem genel hem de özel kanunlarla düzenlemelere tabi tutulmuştur (Zeytin ve Ergün, 2017).

Türkiye’de 2 Ocak 1935 tarihinde yürürlüğe giren Soyadı Kanunu ile her Türk vatandaşına soyadı taşıma zorunluluğunu getirmiştir. Kanunu’nun Resmi Gazete’de yayımlandığı 02.07.1934 tarihinden itibaren kişilere 2 yıl içinde bir soyadı seçmeleri için süre verilmiştir. Daha önce aile adı bulunmayanlar veya bir aile adı bulunsan bile bunu soyadı olarak bildirmek istemeyenler soyadlarını serbestçe seçerek elde etmişlerdir. Kanun’un 8. Maddesinde kendiliğinden bir soyadı seçmeyenler ile ana babası belli olmayanlara soyadı verme yetkisi o yerin en büyük mülki amirine ait olduğu belirtilmiştir (Oğuzman vd., 2012).

Soyadı, evlenme yoluyla da kazanılmaktadır. Kadının soyadı Türk hukukunun olduğu kadar diğer hukuk sistemlerinin de en çok tartışılan konularından birini oluşturmuştur. 17 Şubat 1926 tarih ve 743 Sayılı Medeni Kanunda evlenme ile soyadı kazanılması 153. madde ile düzenlenmiştir. 153. maddenin 1. fıkrası ile kadının evlenmekle birlikte kocasının soyadını taşıyacağı hükmünü getirmiştir (Helvacı, 2015).

Daha sonra 01.01.2002 tarihinde 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu yürürlüğe girmiştir. Yeni Medeni Kanun’un gerekçesinde, yapılan değişikliklerin önemli ve oldukça büyük bir kısmının aile hukuku alanında ve özellikle kadın-erkek eşitliğini zedelediği iddia edilen hükümlerde yapıldığının altı çizilmiştir. Kanun koyucuya göre, böylece dünyada bütün modern hukuk sistemlerinde benimsenmiş olan ve yürürlükteki kanunda da büyük ölçüde yer verilmiş bulunan eşitlik ilkesi, yeni düzenlemeyle daha da pekiştirilmiş, bu ilkeye ters düşen düzenlemelerin hepsi değiştirilmiştir. Yapılan değişikliklerden birisi de 1926 yılında Türkiye’de ilk medeni kanunu olarak kabul edilen 743 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda kadının evlendiği erkeği ifade eden “koca” ifadesi ile ilgilidir. Bu kanunda, bu ifade ile kadınların erkeğin vesayeti altında olduğu belirtilmektedir. 1950’ li yıllardan beri sürdürülen reform çalışmaları neticesinde aile ve miras hukuku alanında

önemli değişiklikler yapılmış ve hazırlanan yeni Medeni Kanun 1.1.1988 yılında yürürlüğe konulmuştur. 2002 yılında uygulamaya konulan Türk Medeni Kanunu'nda artık kadın (karı) veya kocadan değil, eşlerden söz edilmektedir. Yeni düzenlemeyle ailede kadın ve kocanın yetki ve sorumlulukları dengelenmeye çalışılmış, kocanın yetkileri ve buna paralel olarak sorumlulukları azaltılırken, kadının yetkileri ve sorumlulukları arttırılmaya çalışılmıştır (Doğan, 2003). Bu değişiklik, kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olduğunu vurgulayan bir adım olarak kabul edilmiştir (Uçar, 2002). Fakat tüm bu değişikliklere rağmen üzerinde kadın-erkek eşitliğine aykırı olduğuna dair yoğun tartışmaların olduğu eski Medeni Kanun'un 153. maddesinin 1. fıkrasında yer alan düzenleme 4721 sayılı Türk Medeni Kanun'unda da aynen korunmuştur (Helvacı, 2015).

Türk hukuk sisteminde, boşanan kadının kişisel durumu ve soyadı da TMK'nın 173. Maddesi ile düzenlemiştir. TMK 173'de,

Boşanma hâlinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur; ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer kadın evlenmeden önce dul idiyse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir. Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hakim, kocasının soyadını taşımasına izin verir. Koca, koşulların değişmesi halinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir, açıklaması ile kadının evlenmeden önceki soyadını yeniden alması öngörülmüştür (Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2001).

Bu konuda yapılan akademik çalışmalarda, TMK 'nın 26. Maddesi ile bireyin kişiliğinin yarılmaz bir parçası olan soyadının koruma altına alınmasına rağmen yine TMK'nın 187. ve 173. maddeleri ile kadınları evlendiklerinde eşlerinin soyadını almak, resmi ya da özel kayıtlara kocalarına ait soyadını bildirmek zorunda bıraktıkları ve bu bağlamda kadınlara karşı ayrımcılığa neden oldukları için eleştirilmekte, durumun Anayasa'ya ve uluslararası hukuka aykırı olduğu belirtilmektedir (Moroğlu, 2012; Efedayıoğlu, 2019).

Türkiye'de Kadınların Soyadı Hakları Konusunda Günümüzde Elde Ettikleri Hukuki Kazanımlarda Feminist Hareketin Rolü

Ataerkil toplumlarda, soyun babadan oğula geçtiği kabul edilmekte ve mülkiyete konu olan şeylerin hangi soya ait olduğunun bilinmesi ve kabul edilmesi için soyadı önem kazanmaktadır. Bu toplumlarda kadın evlendiğinde kocasının soyadını almakta başka bir ifadeyle, kadın, bir soydan öteki soya transfer olmaktadır (Doğanay, 2015). Soyadının bu şekilde özellikle hukuki bağlamda kullanılması kadın erkek eşitliği açısından bir engel teşkil etmekte; özellikle Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesi soyun erkeğe dayandığına dair bu yaklaşımı

pekiştirdiği için hukuki anlamda da eşitsizlik yaratmakta idi (Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2001). Madde 187, 2023 yılına kadar TMK’da,

Madde 187- Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir, ifadesi ile yer almıştır.

Anayasa Mahkemesi’nin 22/2/2023 Tarihli ve E.: 2022/155, K.: 2023/38 Sayılı Kararı ile bu maddenin birinci cümlesini ve ikinci cümlesini iptal edilmiş ve bu Kararın Resmî Gazete’ de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır.

TMK’da bu değişikliğin gerçekleştirildiği 2023 yılına kadar bu maddenin anayasal eşitlik ilkesine aykırı olduğuna dair, Anayasa Mahkemesi’ne açılan birçok itiraz ve başvuru davaları bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi, açılan davalar sonucunda, 1998, 2011 ve 2013 tarihlerinde kadının evlendikten sonra kocasının soyadını almasını, Anayasa’nın eşitlik ilkesine aykırı bulmamıştır. Ancak ilk defa 2013 tarihli kararında Mahkeme, kadının kendi soyadını, ilgili mahkemelere dava açmak suretiyle, evlendikten sonra da kullanabilmesine yasallık ilkesi gereği karar vermiştir. Kadınların eşit hak mücadelesi olarak ortaya çıkan ve bir kurama dönüşen feminizmin⁴ ve örgütlü feminist hareketin Türkiye’de kadınların soyadı konusunda elde ettikleri kazanımlarda somut etkileri bulunmaktadır.

Türkiye’de, kadının sadece evlenmeden önceki doğum soyadını kullanma hakkını elde ettiği ilk emsal dava Avukat Ayten Ünal’ın (Tekeli) 1995 yılında açtığı davadır. Ayten Ünal 10 yıl süren dava sürecinin sonunda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin özel yaşama aykırılık ve ayrımcılık iddialarını kabul etmesi sonucunda sadece kendi soyadını kullanmaya hak kazanmıştır (Sakallı vd., 2021).

Eski Medeni Kanunun m.153/1’e getirilen yoğun eleştiriler, Türk kanun koyucusunu evli kadının soyadı meselesinde adım atmamak zorunda bırakmıştır. 14.05.1997 tarihli ve 4248 sayılı Kanun ile bu hükümde değişiklik yapılmıştır. Kanunun bu maddesinde “Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuru ile kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.”, (TMK m.187) şeklinde düzenleme yapılmıştır. Yapılan bu düzenlemeyle, evlendikten sonra kadının kocasının soyadını taşıma yükümlülüğü devam ettirilmeyle birlikte kadına evlenmeden önceki soyadını kocasının soyadının önünde kullanabilme

hakkı getirilmiştir (Abik, 2005; Moroğlu, 2012; Yılmaz, 2012; Oruç, 2016). Kanun metninde yer alan “önceki soyadı” ibaresi sadece bekarlık soyadını (babasının veya evlat edinen kişinin) belirtmemektedir. Kadının önceki soyadı boşandığı veya vefat eden kocasının soya dı ise kadın bu soyadını yeni kocasının soyadı ile birlikte taşıyabilecektir. Önceki soyadını kullanma hakkı, sadece kadına ait bir seçimlik haktır. Kadın, evlendirme memuruna ya da evlilik sürdüğü müddetçe daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuru ile “önceki soyadı”nı kullanabilmektedir. Evlilik birliğinde kocanın soyadı aynı zamanda “aile soyadı” olarak kabul edilmektedir.

Bu kazanımla birlikte günümüzde birçok kadın, evlendikten sonra hem kendi hem de eşinin soyadını birlikte kullanmaktadır. Öte yandan, iki soyadı kullanma durumunun kadınlar açısından hala bir haksızlık yarattığı, kadınların ihtiyacına tam olarak cevap vermediği, eşitsizliği de engelleyemediği birçok kez vurgulanmıştır. İki soyadı kullanımının var olan haksızlığı ortadan kaldırmadığına, burada da örtük bir şekilde kadınlara devlet eliyle uygulanan ayrımcılığı devam ettirdiğine, kararın kadınların ihtiyacına tam olarak cevap vermediğine, eşitsizliği de engelleyemediğine birçok defa dikkat çekilmiştir (Göztepe, 1999; Uluğ, 2015).

İki soyadı kullanımına olanak sağlansa bile hala kendilerine yapılan bu haksızlığı kabul etmeyen kadınlar 2000’li yılların başında bireysel olarak bu konuyu davalarla gündeme taşımışlardır. Ayten Ünal, Gülizar Tuncer, Sevim Akat, Bahar Leventoğlu, Betül Tanbay ve Ebru Voyvoda sadece kendi soyadlarını kullanmak için dava açan kadınlar arasında ilk akla gelen kadınlardır. Kendi soyadlarını kullanmak isteyen kadınlar önce iç hukukta dava açmış fakat Medeni Kanun’da böyle bir hüküm olmadığı için mahkemeler dava taleplerini reddetmiştir. Kadınlar da mahkeme kararlarını temyiz etmiş, fakat temyiz talepleri 187. Madde ve “aile birliği ve bütünlüğü korunuyor ve aile bağları güçlendiriliyor” sebepleri öne sürülerek reddedilmiştir. Yargıtay da mahkeme kararlarını onamıştır. Kadınların açtığı tüm davalar yukarıda belirtilen benzer bir süreçten geçmiştir. Devlete göre soyadının eşlerden birisine (erkeğe) öncelik tanınacak biçimde kullanılması, hukuk devletine aykırı bir durum yaratmamaktadır (Uluğ, 2015). Mevcut yasaların erkek haklarına daha fazla öncelik vermesi, kadınlar aleyhine ayrımcılığa sahip olması ve TMK Madde 187’nin Türkiye’nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini ihlal etmesi nedeniyle yukarıda bahsi geçen kadınlardan birçoğu iç hukuk yolları tükenince davalarını Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne (AİHM) taşımaya karar vermiştir (Uluğ, 2015).

Davalar AİHM’e taşındıktan sonra Türkiye Cumhuriyeti devleti dava açan kadınlara “dostane” bir çözüm önerisi sunmuştur. Bu çözüm önerisi kadınların davalarını düşürmesi karşılığında nüfus cüzdanlarında kendi soyadlarını

kullanabileceklerine ilişkin değişiklik ve 1000 Euro'luk ödemeyi içermektedir. Fakat dava açan tüm kadınlar bu teklifi geri çevirerek 187. maddede yapılacak değişikliklerin ve bu eşitsizliğin ortadan kaldırılması için verilecek kararların tüm kadınların lehine bir karar olması gerektiğini içeren kararlarını iletmişlerdir. AİHM de kadınları açtıkları davalarda haklı bularak Türkiye'yi kadınlara kendi soyadlarını kullanma imkânı vermediği için mahkûm etmiştir. AİHM, kararlarını Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ayrımcılıkla ilgili maddelerine dayandırmış, Türkiye'de evlenen kadınlara şart koşulan kocanın soyadını kullanma zorunluluğunun kadınlara karşı ayrımcı olduğuna hükmetmiştir. Bu süreçte kadınların maddi ve manevi kaybının ödenmesi için de dava açan kadınlara tazminat ödenmesi gerekliliğini kararlarında belirtmiştir (Uluğ, 2015).

Bununla birlikte, iç hukuk yolları aracılığıyla da sadece kendi soyadlarını kullanmaya hak kazanan kadınlar da mevcuttur. Bunlardan birisi Ebru Voyvoda'dır ve AİHM'e gitmeden kendi soyadını kullanmaya hak kazanmıştır (Kızılkoyun, 2010). Voyvoda, Asliye Hukuk Mahkemesi'ne sadece kendi soyadını kullanmak için dava açmış, buradan sonuç alamayınca Aile Mahkemesi'ne başvurmuş ve davayı kazanmıştır. Yine aynı şekilde Sevim Akat da Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı bireysel başvurusuyla AİHM'e gitmek zorunda kalmadan Ayten Ünal kararına verilen atıfla sadece kendi soyadını kullanma hakkını kazanan kadınlardan birisidir (Anayasa Mahkemesi, 2013). Akat'ın açtığı bu dava ile bireysel başvuru yolu ile aynı hukuki yolu izleyerek sadece kendi soyadlarını kullanmak isteyen kadınların önü açılmıştır.

Tüm bu hukuki mücadelelerin sonucunda, AYM 22 Şubat 2023 tarihli ve 2023/38 sayılı kararı ile kadının evlendikten sonra kendi soyadını tek başına kullanabilmesinin önünü açan bir karara imza atmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin söz konusu kararı 28 Nisan 2023 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış olup AYM, Türk Medeni Kanunu'nun 187'inci Maddesi'ndeki "Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir." hükmünü Anayasa'ya⁵ ve eşitliğe aykırı bularak iptal etmiştir (Resmi Gazete, 2023). Oy çokluğuyla alınan bu kararda, 2 Kasım 2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesinin birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir. AYM, söz konusu maddenin Anayasa'nın "Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." diyen 10. maddesine aykırı olduğuna hükmederek, alınan kararda, yürürlüğe girdiği tarihte toplumda olumlu etkiler yaratan ve belirli bir alanda düzenin sağlanmasını mümkün kılan söz konusu

hükümlerin zamanla toplumun gereksinimlerine cevap vermede yetersiz kalabileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda 4721 sayılı Kanun'da kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik "Kocanın evlilik birliğinin reisi olduğunu" öngören hükmün kaldırılması gibi birçok değişikliğin yapıldığı da ifade edilmiştir.

AYM kararında, nüfus kayıtlarındaki karışıklığın önlenmesi ve soy bağının sağlıklı bir şekilde tespit edilmesinde kamu yararı bulunduğu ancak bunun yalnızca kadının erkeğin soyadını kullanmasıyla sağlanamayacağı belirtilerek söz konusu kamu yararının sağlanması için TC kimlik numaralarına ve nüfus hizmetlerinde kullanılan bilişim teknolojilerine işaret edilmiştir. Anayasa'nın 45. maddesine göre Türk toplumunun temeli olduğu belirtilen ailenin, toplumsal değerlerin sonraki nesillere aktarılması gibi önemli işlevleri bulunduğunu hatırlatan AYM, aile bireylerinin aynı soyadına sahip olmalarının aile bağlarını koruyarak işlevini yerine getirmesine katkı sağlayabileceğini ifade etmiştir. Öte yandan kadının erkeğin soyadını almasının ortak bir soyadı için tek seçenek olmadığı belirtilerek, "Eşlere içlerinden birinin soyadını veya bunun dışında bir adı ortak soyadı olarak belirleme imkanının tanınması ya da ortak soyadının eşlerin evlenmeden önceki soyadlarının birleşiminden oluşacağına öngörülmesi de mümkündür." ifadesine de kararda yer verilmiştir.

Veri Kaynağı ve Yöntem

Bu çalışmadaki betimsel istatistikler, tabulasyon planları oluşturularak Türkiye İstatistik Kurumundan (TÜİK) 2021 yılına ait Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçları üzerinden bilgi talebinde bulunularak elde edilmiştir. ADNKS kişilerin yerleşim yerlerine göre nüfus bilgilerinin güncel olarak tutulduğu, nüfus hareketlerinin izlenebildiği, İç İşleri Bakanlığı sorumluluğundaki MERNİS (Merkezî veri tabanı ve Kimlik Paylaşımı Sistemi) kayıtlarındaki kişilere ait TC Kimlik Numarasının kişilerin ikamet adresleri ile eşleştirilerek TÜİK tarafından oluşturulan bir kayıt sistemidir. Türkiye'de bugün nüfus kayıt sistemlerinin çok gelişmiş olduğu ülkelerdeki (özellikle Kuzey Avrupa ülkeleri) gibi nüfus ve bu nüfusa ilişkin hayati istatistiklere ilişkin ihtiyaç duyulan bilgilerin büyük bir çoğunluğu ADNKS üzerinden üretilebilmektedir. 2007 yılından beri bu sistem kullanılarak, idari bölünüşe göre nüfus bilgileri her yıl düzenli olarak TÜİK tarafından yayımlanmaktadır.

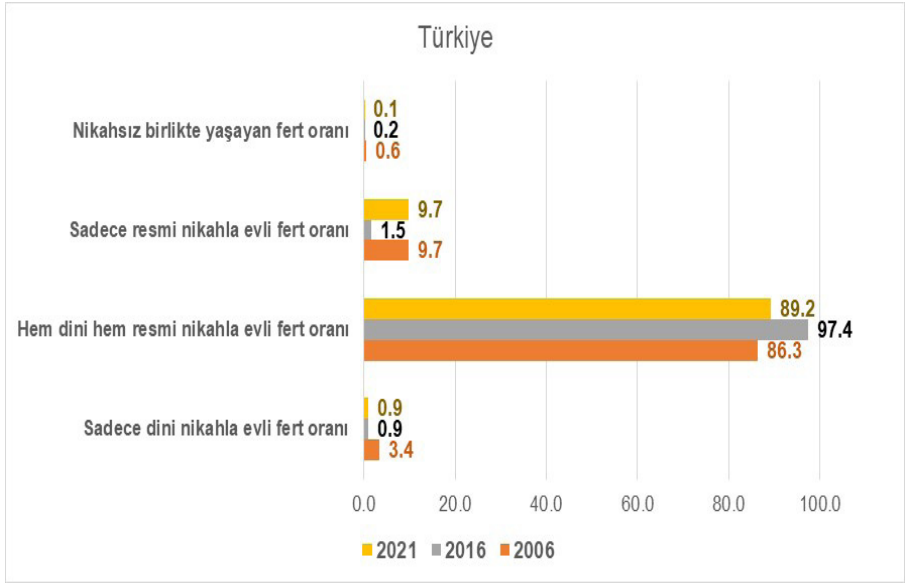
Bulgular

Bu çalışmada elde edilen bulgular, idari kayıtlardan elde edilen istatistikler yardımıyla Türkiye'de yabancılar hariç resmi olarak evli olan kadınların soyadı durumlarının, 2021 yılındaki mevcut yaşları, sahip oldukları çocuk sayısı, eğitim durumları, ikamet ettikleri il, evlilik yılları ve evlendikleri yıldaki yaşlarına göre

zaman boyutu da eklenen betimsel analizlerini içermektedir.

Aile Yapısı Araştırması sonuçlarından Türkiye’de yapılan evlilikler evli fertlerin nikah türüne göre incelendiğinde en yüksek oranın araştırmanın gerçekleştirildiği her üç yılda da “hem dini hem resmi nikahla evli” olan fertlerde olduğu görülmektedir (Şekil 1) (TÜİK, 2022).

Şekil 1. Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre 2006, 2016 ve 2021 yıllarında Türkiye’de evli fertlerin nikâh türü

2021 yılına ait son güncel istatistiklere göre Türkiye’de 16 yaş ve üzerinde resmi olarak evli olan kadın sayısı 19,819,933 kişidir ve resmi olarak evli kadınların büyük çoğunluğunun (%96,4) sadece eşlerinin soyadını kullandıkları görülmektedir. Evlenmeden önceki soyadını eşinin soyadı ile birlikte kullanan evli kadınların ülke genelinde oranı ise 2009 yılında %1,2 iken son 12 yılda yaklaşık 3 kat artış göstererek 2021 yılında %3,6 olmuştur (Tablo 2).

İki soyadı kullanan evli kadın oranı yaş gruplarına göre analiz edildiğinde en yüksek oranın %7,1 ile “30-34” ve en düşük oranın ise %0,3 ile 65+ yaş grubundaki evli kadınlar arasında olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 2. Türkiye’de seçilmiş yıllara göre evli kadınların iki soyadı kullanımı

Yıl	Evli kadın sayısı	İki soyadı kullanan evli kadın sayısı	İki soyadı kullanan evli kadın oranı (%)
2009	17,215,519	210,486	1.22
2013	18,336,712	333,027	1.82
2021	19,819,933	703,771	3.55

Kaynak : TÜİK, 2021 yılı ADNKS İstatistikleri (Yabancılar hariçtir.)

Tablo 3. Evli kadın sayısının yaş grubuna ve iki/tek soyadı kullanımına göre dağılımı

Yaş	16+ yaş evli kadın sayısı			16+ yaş evli kadın sayısı		
	Toplam	İki soyadı olan	Tek soyadı olan	Toplam	İki soyadı olan	Tek soyadı olan
Türkiye	19,819,933	703,771	19,116,162	100.0	3.6	96.4
18 Yaş altı	8,082	78	8,004	100.0	1.0	99.0
18	25,220	290	24,930	100.0	1.1	98.9
19	47,924	581	47,343	100.0	1.2	98.8
20-24	823,006	22,255	800,751	100.0	2.7	97.3
25-29	1,942,212	125,528	1,816,684	100.0	6.5	93.5
30-34	2,449,315	173,712	2,275,603	100.0	7.1	92.9
35-39	2,578,225	147,213	2,431,012	100.0	5.7	94.3
40-44	2,648,585	114,328	2,534,257	100.0	4.3	95.7
45-49	2,263,367	62,169	2,201,198	100.0	2.7	97.3
50-54	1,842,013	29,073	1,812,940	100.0	1.6	98.4
55-59	1,804,452	15,061	1,789,391	100.0	0.8	99.2
60-64	1,296,220	7,484	1,288,736	100.0	0.6	99.4
65+	2,091,312	5,999	2,085,313	100.0	0.3	99.7

Kaynak : TÜİK, 2021 yılı ADNKS İstatistikleri (Yabancılar hariçtir.)

Harita 2. 2013 yılında illere göre evli kadınların çift soyadı kullanma oranları (%)

Harita 3. 2021 yılında illere göre evli kadınların iki soyadı kullanma oranları (%)

Tüm yıllarda en yüksek iki soyadı kullanma oranına sahip Tunceli ilinin demografik özellikleri incelendiğinde; Tunceli'nin %12,7 ile genç nüfus oranının, %17,3 ile çocuk nüfus oranının en düşük olduğu illerden biri olduğu, 2021 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçlarına göre gelir eşitsizliğinin ve göreceli yoksulluk oranının en az olduğu TRB1 bölgesinde yer aldığı görülmektedir (TÜİK, 2022; 2022 a; TÜİK, 2022c).

Eğitim Durumuna Göre Soyadı Kullanımı

Türkiye'de 25 ve daha yukarı yaştaki kadın nüfusun eğitim durumu 2010-2020 dönemi için incelendiğinde eğitim düzeyinin arttığı, lise ve dengi okul mezunu kadın nüfus oranının %14,5'ten %17,7'ye ulaştığı, yüksekokul ve fakülte mezunu oranının bu 10 yıllık dönemde iki kattan fazla artarak 2020 yılında %17,3'e, yüksek lisans mezunlarının ise yaklaşık 3 kat artarak %1,9 ulaştığı görülmektedir (TÜİK, 2022e).

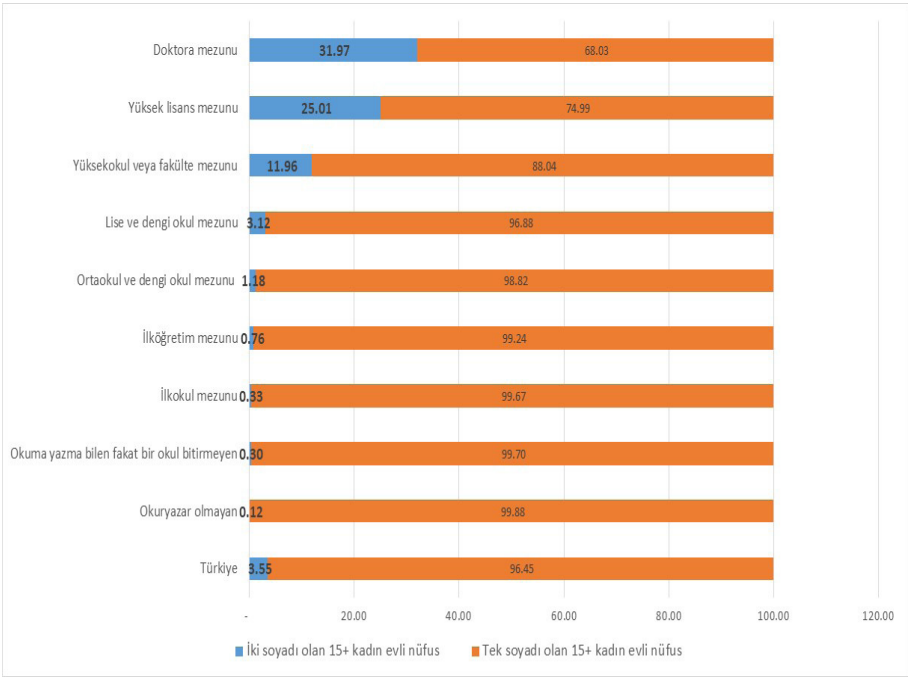
Türkiye'de 16+ yaşta evli kadınlar eğitim durumlarına göre incelendiğinde 2021 yılında toplam evli kadınların %27,6'sının ilköğretim, %20'sinin lise ve dengi okul, %16,1'inin yüksekokul veya fakülte, %14'ünün ortaokul ve dengi, %9,6'sının ilköğretim, %5,4'ünün okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen, %3,8'inin okuryazar olmayan, %2'sinin yüksek lisans ve %0,3'ünün doktora mezunu olduğu görülmektedir (TÜİK, 2022)(Tablo 4).

Tablo 4. Eğitim durumuna göre evli kadın ve erkeklerin yüzde dağılımı, 2021

Eğitim seviyesi	Toplam 16+ resmi evli nüfusun eğitim durumu	Resmi evli erkeklerin eğitim durumu dağılımı (%)	Resmi evli kadınların eğitim durumu dağılımı (%)
Toplam	100,00	100,00	100,0
Okuryazar olmayan	2,26	0,70	3,83
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	3,56	1,77	5,37
İlkokul mezunu	24,05	20,53	27,59
İlköğretim mezunu	10,88	12,12	9,64
Ortaokul ve dengi okul mezunu	14,62	15,24	14,01
Lise ve dengi okul mezunu	23,16	26,27	20,04
Yüksekokul veya fakülte mezunu	17,59	19,02	16,15
Yüksek lisans mezunu	2,38	2,76	1,99
Doktora mezunu	0,46	0,58	0,34
Eğitim durumu bilinmeyen	1,03	1,00	1,05

Alanyazında, evlenmeden önceki soyadını koruma ve yüksek eğitim düzeyi arasında bağlantı olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Goldin ve Shim, 2004). Türkiye’de 2021 yılında 16 ve daha yukarı yaştaki evli ve iki soyadına sahip kadınlar eğitim durumuna göre incelendiğinde evlendikten sonra hem kendi hem eşinin soyadını kullanma oranı eğitim düzeyi ile doğru orantılı bir şekilde artmaktadır. En yüksek iki soyadı kullanma oranı %32 ile doktora mezunu, %25 ile yüksek lisans ve %12 ile yüksekokul veya fakülte mezunu kadınlar arasında, en düşük iki soyadı kullanma oranı ise %0,1 ile okuryazar olmayan evli kadınlarda gözlenmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. Eğitim durumuna göre evli kadınların soyadı durumunun dağılımı (%), 2021

Türkiye’de evli kadınların, eşleri ile aralarındaki eğitim farkının oranının yıllara göre değişimi incelendiğinde evlilik içinde çiftlerin eğitim seviyelerinin tüm yıllarda genel olarak aynı (yaklaşık %43) olduğu görülmektedir. Bu orandan sonraki en yüksek oran ise erkeğin eğitim seviyesinin daha yüksek olduğu durumdur. Bununla birlikte zaman içinde bu oranda düşüş eğilimi gözlenirken kadının eğitim seviyesinin daha yüksek olduğu evli kadın oranının da ise artış eğilimi gözlenmektedir (TÜİK, 2022e). Türkiye’de Tablo 2’de görüldüğü gibi evlenmeden

önceki soyadını koruyan evli kadın nüfus oranı zaman içinde artış göstermiştir. Bu istatistikler, alanyazında yer alan yüksek eğitim düzeyinin evlenmeden önceki soyadını koruma üzerindeki etkisi ile ilgili savları desteklemektedir.

2020 yılında resmi evli kadınların eğitim seviyesine göre eşleri ile aralarındaki eğitim farkının oranı yaş grubuna göre incelendiğinde, toplamda kadının eğitim seviyesinin yüksek olma oranının %15,4 olduğu görülmektedir. “20-44” yaş grubu aralığında yer alan evli kadınlarda bu oran ortalamasının üstünde iken “45-49” yaş grubundan itibaren düzenli bir düşüş eğilimi göstermektedir.

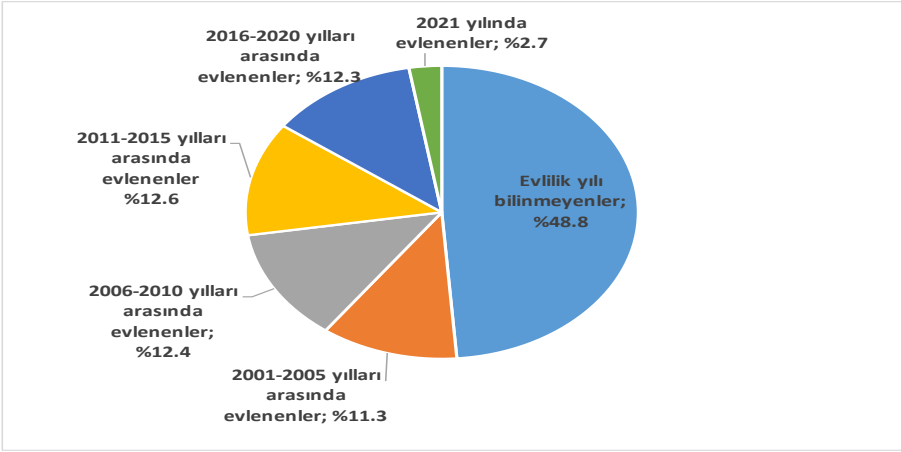
Evlilik Yılına İki Soyadı Tercihine Etkisi

TÜİK 1982 yılından itibaren Türkiye geneli için evlenme istatistikleri üretmektedir. Bununla birlikte, TÜİK tarafından 2002 yılına kadar evlenme olaylarına ilişkin bilgiler belediye teşkilatı bulunan yerlerde belediyeler, belediye teşkilatı bulunmayan bucak ve köylerde ise muhtarlıklardan istatistik formları aracılığıyla derlenmekte iken 2003 yılından itibaren evlenme ve boşanma verileri Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) veri tabanından elde edilerek analiz edilmekte ve üretilen istatistikler yıllık olarak yayımlanmaktadır. MERNİS veri tabanının aktif hale geldiği dönemden önce evlilik tarihi ile ilgili sağlıklı bir bilgi bulunmadığı için TÜİK’den bilgi talebi ile istenen evlilik yılı istatistiklerinde evli kadınların yaklaşık yarısının evlilik tarihinin bilinmediği görülmektedir. 2021 yılında tüm 16 ve daha yukarı yaştaki resmi evli kadınların istatistikleri mevcut evlilik tarihleri üzerinden incelendiğinde bu kadınların yaklaşık %49’unun evlilik tarihinin bilinmediği görülmektedir.

2001 yılından itibaren mevcut olan evlilik tarihlerine göre evli kadın sayısı 5 yıllık periyotlar olarak gruplandırılarak incelendiğinde, kadınların %12,6’sının “2011-2015” döneminde, %12,4’ünün “2006-2010” döneminde, %12,3’ünün “2016-2020” döneminde ve %11,3’ünün “2001-2005” döneminde evlendiği tespit edilmiştir.

İdari kayıtlardan elde edilen evlenme tarihine ilişkin halihazırdaki bu veri ve istatistikler, 1997 yılında çıkan Kanunun evlilik kapsamında soyadı değişimi üzerindeki doğrudan veya dolaylı etkisinin büyüklüğünü ölçmeye izin vermemektedir. Bununla birlikte, herhangi bir mahkeme kararı veya hukuki bir süreç olmadan böyle bir hakkın Kanunen kazanılmasının doğal olarak iki soyadı kullanımına olumlu katkıda bulunduğu Tablo 5 ve Şekil 4’te yer alan istatistiklerde görülebilir. Toplam evlenmeler içinde evli kadınların iki soyadı kullanım oranı yıllar içinde sürekli ve düzenli bir şekilde artış göstermiştir. “2001-2005” yılında evlilik yapan kuşakta bu oran %2,6 iken, “2016-2020” evlilik kuşağında %10,1, 2020 yılında ise yaklaşık 5 kat artış ile %12,3 değerini almıştır.

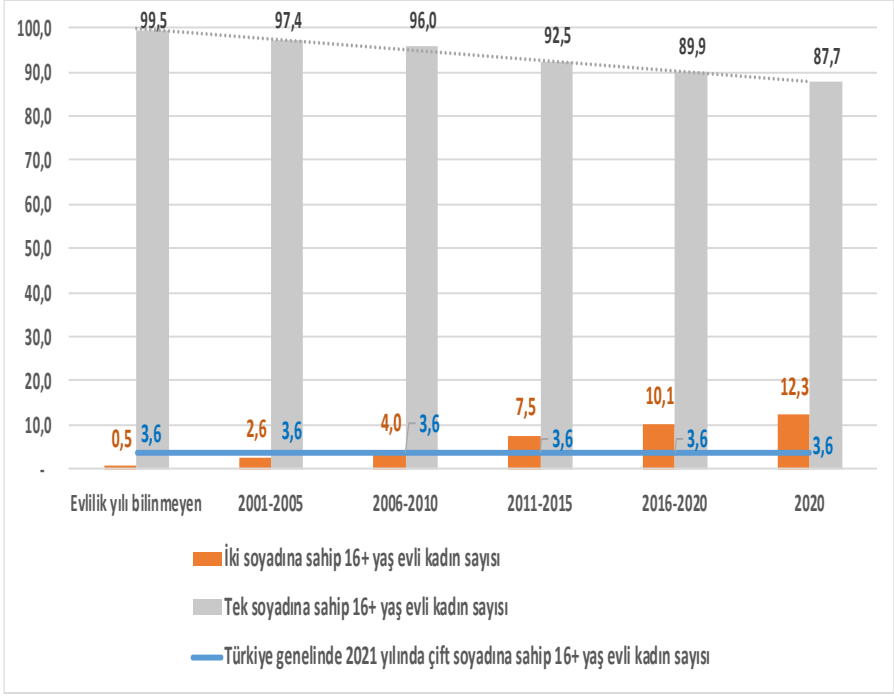
Şekil 3. Türkiye’de 16+ yaştaki resmi evlilik yapmış tüm kadınların evlilik yıllarına göre dağılımı, 2021

Tablo 5. Kadınların evlilik yılları ve soyadı sahiplik durumlarına göre dağılımı, 2021

Evlilik yılı	Toplam 16+ yaş evli kadın sayısı	İki soyadına sahip 16+ yaş evli kadın sayısı	Tek soyadına sahip 16+ yaş evli kadın sayısı
Toplam	19.819.933	703.771	19.116.162
Bilinmeyen	9.667.124	48.156	9.618.968
2001-2005	2.237.709	59.052	2.178.657
2006-2010	2.463.094	97.467	2.365.627
2011-2015	2.488.921	187.872	2.301.049
2016-2020	2.432.879	246.144	2.186.735
2021	530.206	65.080	465.126
Yüzde dağılımı (%)			
Toplam	100,00	3,55	96,45
Bilinmeyen	48,77	0,50	99,50
2001-2005	11,29	2,64	97,36
2006-2010	12,43	3,96	96,04
2011-2015	12,56	7,55	92,45
2016-2020	12,27	10,12	89,88
2021	2,675	12,27	87,73

Şekil 4. Evli kadınların evlilik yılları ve soyadı durumlarına göre dağılımı, 2021

Evlenme Yaşının İki Soyadı Kullanımına Etkisi

Bireyin yaşının, tecrübe ettiği demografik olaylarda etkisi önemlidir. Türkiye’de ortalama ilk resmi olarak evlenme yaşı her iki cinsiyette de düzenli olarak artmaktadır. Ortalama ilk resmi olarak evlenme yaşı 2021 yılında erkeklerde 28,1 iken kadınlarda 25,4’tür. Erkek ile kadın arasındaki ortalama ilk evlenme yaş farkı Türkiye genelinde 2001 yılında 3,7 iken 2021 yılına gelindiğinde 2,7 yaşa düşmüştür (TÜİK, 2022f).

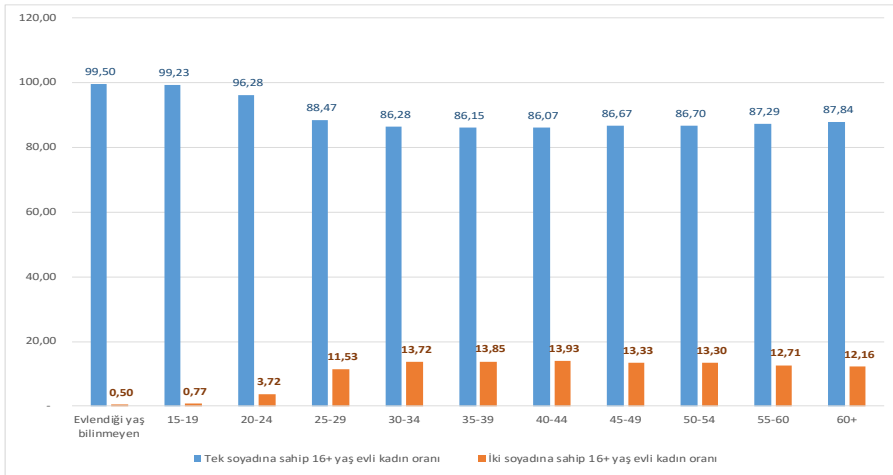
2021 yılında, iki soyadı kullanma oranının yüksek olduğu ilk beş ilde (Tunceli, İstanbul, Muğla, Ankara ve Artvin) ortalama ilk resmi evlenme yaşı Türkiye ortalamasının üzerinde olup ortalama ilk resmi evlenme yaşının iki cinsiyette de en yüksek olduğu il erkeklerde 31.6, kadınlarda ise 28.9 ile Tunceli ilidir (TÜİK, 2022f).

Tablo 6. Evli kadınların evlendikleri yaş ve soyadı durumlarına göre dağılımı, 2021

Evlendiği yaş	Toplam 16+ yaş evli kadın oranı	İki soyadına sahip 16+ yaş evli kadın oranı	Tek soyadına sahip 16+ yaş evli kadın oranı
Evlendiği yaş bilinmeyen	48.77	0.50	99.50
15-19	10.96	0.77	99.23
20-24	20.24	3.72	96.28
25-29	12.60	11.53	88.47
30-34	4.00	13.72	86.28
35-39	1.68	13.85	86.15
40-44	0.83	13.93	86.07
45-49	0.45	13.33	86.67
50-54	0.24	13.30	86.70
55-60	0.13	12.71	87.29
60+	0.10	12.16	87.84

İki soyadı kullanım tercihi, evlenme yaşı kırılımında incelendiğinde evliliğin yapıldığı yaş arttıkça iki soyadı kullanımının “40-44” yaş grubuna kadar arttığı, bu yaş grubunda %13,93 ile en yüksek değeri alıp sonrasında yavaş bir düşüş eğilimi gösterdiği görülmektedir (Tablo 6).

Şekil 5. Evli kadınların evlendikleri yaş ve soyadı durumlarına göre dağılımı, 2021

Evli kadınların soyadı tercihleri çocuk sayılarına göre analiz edildiğinde evlilikte iki soyadını kullanan kadınların %13,1 ile en yüksek oranda çocuksuz kadınlar olduğu görülmektedir. Bu oranı %8,5 ile tek çocuklu, %2,9 ile 2 çocuklu evli kadınlar takip etmektedir. Sonuçlar, iki soyadı sahibi evli kadınların daha az sayıda çocuğa sahip olduğunu göstermektedir (Tablo 7).

Tablo 7. Evli kadınların çocuk sayıları ve soyadı durumlarına göre dağılımı, 2021

Çocuk sayısı	16+ yaş evli kadın sayısı		
	Sadece eşinin soyadını kullanan	İki soyadını birlikte kullanan	Toplam
Çocuğu yok	86.9	13.1	100.0
1	91.5	8.5	100.0
2	97.1	2.9	100.0
3	99.1	0.9	100.0
4	99.7	0.3	100.0
5+	99.9	0.1	100.0
Toplam	96.4	3.6	100.0

Sonuç

Bu çalışma kapsamında, sınıf temelli erkeklik kuramını temel olarak oluşturulan “eğitim ve sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan erkeklerin, evlilikte kadının evlenmeden önceki soyadını kullanmasına daha özgürlükçü ve olumlu baktıkları” hipotezi istatistiksel göstergeler kullanılarak incelenmiş ve eşlerin eğitim düzeyi ile kadınların iki soyadı kullanma oranları arasında kuramın belirttiği gibi pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir.

Çalışma ile Türkiye’de evlilikte kadınların soyadı tercihleri ilk defa idari kayıtlara dayalı verilerden yeni istatistikler üretilerek analiz edilmeye çalışılmıştır. Evlilikte soyadı tercihlerinin diğer ülkelerde nasıl uygulandığı ile ilgili olarak sunulan alanyazın taramasının da bu konuda ileride yapılacak çalışmalara katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Çalışmada gerçekleştirilen soyadı analizleri 2021 yılında Türkiye’de resmi olarak evli olan 16 ve daha yukarı yaştaki kadınların verileri ile yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre Türkiye’de evli olan kadınların büyük çoğunluğu sadece eşlerinin soyadını kullanmaktadır. Bununla birlikte evlenmeden önceki soyadını eşinin soyadı ile birlikte kullanan evli kadınların oranı ülke genelinde son 12

yılda yaklaşık 3 kat artış göstererek 2021 yılında %3,6 olmuştur. İki soyadı kullanan evli kadınlar en yüksek oranda “30-34” yaş grubunda yer almaktadır. Bu yaş grubu 2021 yılında “1986-1991” doğum kuşağını temsil etmektedir.

2009 yılından 2021 yılına kadar geçen 12 yıllık sürede tüm illerde iki soyadlı evli kadın oranı artış göstermiş, bu dönemdeki en yüksek artış 6 kat ile Hakkari ilinde gözlenmiştir. Tunceli ili iki soyadı kullanımının en yüksek olduğu ildir. Bu ili sırasıyla İstanbul, Muğla, Ankara ve Artvin illeri izlemektedir. İki soyadı kullanımının en düşük olduğu iller ise Muş (%1,55), Şanlıurfa (%1,42), Kahramanmaraş (%1,43), Gaziantep (%1,32) ve Kilis (%1,13)’tir.

Türkiye’de 25 ve daha yukarı yaştaki kadın nüfusun eğitim düzeyinde “2010-2020” döneminde meydana gelen artış ile aynı dönemdeki evli kadınların iki soyadı kullanımındaki artış, yüksek eğitim düzeyi ile evlenmeden önceki soyadını koruma arasındaki pozitif ilişkiyi desteklemektedir. Çalışmanın bulguları, en yüksek iki soyadı kullanma oranına doktora, yüksek lisans ve yüksekokul/fakülte mezunu evli kadınların, en düşük iki soyadı kullanma oranına ise okuryazar olmayan evli kadınların sahip olduğunu göstermektedir.

Bireylerin eğitim durumu genellikle içinde buldukları sosyal sınıfı belirlediği için çiftlerin eğitim durumu evlilik soyadı seçimlerine yönelik tutumlarını anlamada kritik öneme sahiptir. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar, toplumsal sınıfın, bir şekilde toplumsal cinsiyet sisteminin yansıması olduğunu göstermektedir (England, 2010; Shafer, 2017). Sınıf Temelli Erkeklikler Kuramı’na göre erkeklerin evlilikte hâkimiyetlerini ne ölçüde sürdürebildikleri üyesi oldukları toplumsal sınıfa göre değişim göstermektedir (Pyke, 1996). Bu kurama göre yoksul ve düşük eğitim düzeyine sahip olan erkeklerle (dolayısıyla düşük sosyoekonomik sınıfta olanlar) evli kadınlar, evliliklerinde kendi adlarını korumaları konusunda en fazla toplumsal dirençle karşılaşacak gruptur.

Türkiye’de evli kadınların eşleri ile aralarındaki eğitim farkının yıllara göre değişimi incelendiğinde, çiftlerin eğitim seviyeleri yüksek oranda aynıdır. Bununla birlikte, evlilikte kadının eğitim seviyesinin daha yüksek olduğu evli kadın oranında “2018-2020” döneminde artış eğilimi gözlenmektedir.

Veri kaynağında 16 ve daha yukarı yaştaki resmi evli kadınların yaklaşık %49’unun evlilik tarihi bilinmemektedir. Bu nedenle, 1997 yılında çıkan Kanunun evlilik kapsamında soyadı değişimi üzerindeki doğrudan veya dolaylı etkisi çalışmada tespit edilememiştir. Öte yandan, çalışmadaki “evlenme dönemi kuşaklarına” göre iki soyadı kullanma oranları incelendiğinde, söz konusu kanuni kazanımın doğal olarak iki soyadı kullanımına olumlu katkıda bulunduğu görülebilir. “2001-2005” yılında evlilik yapan kuşakta bu oran %2.6 iken, “2016-2020” evlilik kuşağında %10.1, 2020 yılında ise yaklaşık 5 kat artış ile %12.3’tür.

Evli kadınların soyadı tercihleri çocuk sayılarına göre analiz edildiğinde evlilikte iki soyadını kullanan kadınların en yüksek oranda çocuksuz kadınlar olduğu görülmektedir. İki soyadı kullanan evli kadınlar arasında sahip olunan çocuk sayısı azalmaktadır.

Özetle, çalışmanın sonuçları arasında en önemli etkenin eğitim düzeyi olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyinin eşin eğitim durumu, çocuk sayısı, evliliğin yapıldığı yaş gibi diğer faktörler üzerinde dolaylı etkisi de bulunmaktadır. Ancak alanyazında belirtilen bu eğitim düzeyi ve sınıf temelli yaklaşımın soyadı tercihlerindeki etkisi ile birlikte; soyadı seçiminde kadınların yaşadığı coğrafyanın, yaşadıkları toplumun kültürel değerlerinin, siyasi eğilimlerinin, dini inançlarının, doğurganlık kararlarının ve aile tanımlarının da önemli olduğu ve bu etmenlere göre soyadı tercihlerinin değişiklik gösterebileceği dikkate alınmalıdır. Bu konuda Türkiye’de yapılan ve konuya hukuksal çerçeveden bakan bir çalışmada (Tenekecioğlu, 2023) “kadının soyadı kavramı eşitlik prensibini kanunlarına uygulayamamış toplumlarda ortaya çıkan bir sorun” olarak değerlendirilse de eşitlik prensibinin kanunlara yansımalarının ötesinde pratiğe dökülmesi daha büyük önem arz etmektedir. Çünkü en az kazanılan yasal haklar kadar bu hakların kadınların günlük yaşamlarına nasıl yansıdığı ve yansyacağı da önemlidir. Çünkü yasaların ve politikaların büyük bölümünde toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmış olsa bile, kadın veya erkek olmanın ne anlama geldiğine dair baskın kültürel ideolojiler toplumda değişmeden kalabilmektedir. Buna en güzel örnek Türkiye’de kadınların siyasal yaşamdaki temsiliyetleri ile üzerinden verilebilir. Türkiye’de 5 Aralık 1934 tarihinde “Kadınlara Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı” verilmesine rağmen 2022 yılına gelindiğinde meclisteki 600 milletvekilinin sadece 100’ü kadındır. Kadın milletvekili oranı Avrupa ülkelerinin oldukça altında olup sadece %17,3’tür (TÜİK, 2023). Bu çalışma kapsamında ilk defa üretilen bu istatistikler ve gelecekte bu istatistiklerin güncellenmesi, Türkiye’de soyadı ile ilgili özellikle 2023 yılındaki AYM kararından sonra kazanılan hukuki hak ve özgürlüklerin kadınların ekonomik ve sosyal koşullarında nasıl bir değişime sebep olduğunun, günlük yaşamlarına nasıl yansıdığına kanıt temelli izlenebilmesi için fayda sağlayabilir.

Bu çalışmada daha öncede belirtildiği gibi evlilikte iki soyadını birlikte kullanan kadınların demografik özellikleri ilk kez idari kayıtlardan elde edilen istatistikler üzerinden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte çiftlerin bu konudaki tercihlerinin altında yatan motivasyonları araştırmak bu çalışmanın kapsamı dışındadır ancak odak grup çalışması veya görüşmelerinin kullanılması da dâhil olmak üzere gelecekte yapılacak nitel çalışmalar, bu çalışmada elde edilen bulgulara ayrıntı katacak ve sağlamlık sağlayacaktır.

Sonnotlar

1 Çalışmada ifade edilen görüşler tamamen yazara ait olup Türkiye İstatistik Kurumunu bağlamaz.

2 Toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkek olunması ile ilgili olarak bireyin içinde bulunduğu toplumun ve kültürün yüklediği anlamları ve beklentileri ifade etmektedir.

3 TMK m. 27/1'e göre, "Adın değiştirilmesi, ancak haklı sebeplere dayanılarak hâkimden istenebilir". Bu haklı sebeplere örnek olarak adın birçok kişi tarafından alınmış olmasının karşılıklığa neden olması, anlaşılmasının ve telaffuzunun güç olması, gülünç ya da küçük düşürücü olması gibi sebepler verilebilir.

4 En geniş anlamıyla feminizm, kadınların cinsiyetleri nedeniyle ayrımcılığa uğramasını engelleme ve cinsiyet eşitliğini sağlama yolundaki çabalara verilen genel addir. Kadınların kamusal alanda yer alabilmesi için verilen bir hak mücadelesi olarak ortaya çıkan feminizm, zamanla sosyal bilimler alanında önemli, açılımlar sağlayan bir kurama ve uzun erimli bir politika tarzına dönüşmüştür (Kanadoğlu, 2021).

5 AYM, İstanbul 8. Aile Mahkemesi tarafından Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesi için Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülerek yapılan iptal başvurusunu değerlendirmiştir. Mahkemenin söz konusu maddenin Anayasa'nın 2., 10., 17., 20., 90. ve 153. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle yaptığı başvuru kabul edilmiştir.

Kaynakça

Abik Y (2005). *Kadının Soyadı ve Buna Bağlı Olarak Çocuğun Soyadı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Anayasa Mahkemesi (2013). *T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası*. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/2187> . Son erişim tarihi, 12/5/2023.

Bechsgaard K K (2020). *His Name, Her Name, Their Name? Surnames, Family Practices, and Identity*. https://www.carlsbergfondet.dk/en/Forskningsaktiviteter/Bevillingsstatistik/Bevillingsoversigt/CF20_0432_Katrine-Kehlet-Bechsgaard Son erişim tarihi, 8/5/2023.

Bird S R (1996). Welcome to the men's club: Homosexuality and the maintenance of hegemonic masculinity. *Gender & Society*, 10(2), 120-132.

Bozok M (2019). Raewyn Connell ve Erkeklik Çalışmalarının Köşe Taşı Çalışması Olarak Erkeklikler. *ViraVerita E-Dergi: Disiplinlerarası Karşılaşmalar*, 9, 199-205.

Breton D vd. (2021). L'ÉVOLUTION DÉMOGRAPHIQUE RÉCENTE DE LA FRANCE Moins

1042 Beşe Canpolat Ş (2023). Türkiye'de Evli Kadınların Soyadı Tercihi: İki Soyadı Kullanan Kadınların Demografik Özellikleri. *Mülkiye Dergisi*, 47(3), 1006-1048.

de naissances, de mariages et de migrations, plus de décès... la Covid-19. *Population*, 4(76).

Carter J ve Duncan S (2018). *Reinventing Couples. Traditions, Agency and Bricolage*. London: Palgrave Macmillan.

Connell R W (1995). *Masculinities*. Kaliforniya:Berkeley: University of California Press.

Connell R W ve Messerschmidt J W (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender and Society*, 19(6), 829-859.

Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi (2001). *Türk Medeni Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4721&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> . Son erişim tarihi, 10/5/2023.

Çelebi Ö (2019). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Kadının Soyadı ve Soyadının Çocuğa Aktarımı. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 539-614.

Çelebi Ö (2020). *Evli Kadının Soyadı*. <https://kockam.ku.edu.tr/evli-kadinin-soyadi-ozgun-celebi/>. Son erişim tarihi, 7/6/2022.

Davis S N ve Greenstein T N (2009). Gender Ideology: Components, Predictors, and Consequences. *Annual Review of Sociology*, 35, 87-105.

Doğanay G (2015). Eril Yargıya Karşı Kadının Soyadı Mücadelesi Anayasa Mahkemesi Kararlarının Değerlendirilmesi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* , 18(2), 46-107.

Doğan M (2003). Türk Medeni Kanunu'nun Evliliğin Genel Hükümleri Bakımından Getirdiği Yenilikler. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(4).

Donaldson M (1993). What is hegemonic masculinity?. *Theory and Society*, Special Issue: Masculinities 22(5), 643-657.

Ebert T L (1988). The romance of patriarchy: Ideology, subjectivity, and postmodern feminist cultural theory. *Cultural Critique*, 10, 19-57.

Efedayioğlu K K (2019). Evli Kadının Soyadı Problemi. *Ankara Barosu dergisi*, 77(4), 1-36.

Ellingsæter A L (2022). Resisting or maintaining gender inequality? Wedding traditions among Norwegian millennials. *Acta Sociologica*, 1-15.

England P (2010). The gender revolution uneven and stalled. *Gender & Society*, 24(2), 149-166.

Erdoğan İ (1998). Şahsiyeti İncitici Soyadı Meselesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1-2), 705-712.

Euronews (2022). *İtalya'da mahkeme kararı: Çocuklara iki ebeveynin de soyadı verilecek*. <https://tr.euronews.com/2022/04/28/italya-da-mahkeme-karar-cocuklara->

iki-ebeveynin-de-soyad-verilecek . Son erişim tarihi, 9/5/2023.

Evason N (2019). *Saudi Arabian Culture*. <https://culturalatlas.sbs.com.au/saudi-arabian-culture/saudi-arabian-culture-naming>. Son erişim tarihi, 9/4/2023.

FBIIC (2006). *A guide to names and naming practices*. https://www.fbiic.gov/public/2008/nov/Naming_practice_guide_UK_2006.pdf. Son erişim tarihi, 9/4/2023.

Goldin C ve Shim M (2004). Making a Name: Women's Surnames at Marriage and Beyond. *Journal of Economic Perspectives*, 18(2), 143-160.

Gooding G E ve Kreider R M (2010). Women's marital naming choices in a nationally representative sample. *Journal of Family Issues*, 31(5), 681-701.

Government of Netherlands (2023a). *Which surname can I choose for my child* <https://www.government.nl/topics/registering-a-birth-and-name-of-child/question-and-answer/which-surname-can-i-choose-for-my-child>. Son erişim tarihi, 8/4/2023.

Governments of Netherlands (2023). *Registering a birth and acknowledging parentage of a child in Denmark*. <https://www.netherlandsworldwide.nl/register-birth/denmark>. Son erişim tarihi, 5/4/2023.

Hamilton L vd. (2011). Marital Name Change as a Window into Gender Attitudes. *Gender & Society*, 25(2), 145-175.

Helvacı S (2015). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ve Anayasa Mahkemesinin Kararları Işığında Evli Kadının Soyadı. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 35(1), 157-169.

Helvacı S ve Kocabaş G (2015). Fransız, Alman, İsviçre ve Türk Hukuklarında Kadının Soyadı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 615-644.

Jewkes R vd. (2015). Hegemonic masculinity: combining theory and practice in gender interventions. *Culture, Health & Sexuality*, 17(2), 112-127.

Johnson D R vd. (2002). What Should We Call Our Kids? Choosing Children's Surnames when Parents' Last names differ. *The Social Science Journals*, 39(3), 419-429.

Kanadoğlu O K (2021). Feminizm ve Kadın Hakları. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(1), 141-169.

Kane E W (2000). Racial and ethnic variations in gender-related attitudes. *Annual Review of*, 419-439.

Kızılkoyun F (2010). *Yardımcı doçentin kızlık soyadı zaferi*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/yardimci-docentin-kizlik-soyadi-zaferi-14357344> . Son erişim tarihi, 12/5/2023.

1044 Beşe Canpolat Ş (2023). Türkiye'de Evli Kadınların Soyadı Tercihi: İki Soyadı Kullanan Kadınların Demografik Özellikleri. *Mülkiye Dergisi*, 47(3), 1006-1048.

- Laloğlu P (2018). Hegemonik Erkeklik ve Őiddet. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı-1, 393-397.
- Lears J T J (1985). The concept of cultural hegemony: Problems and possibilities. *American Historical Review*, 90(3), 567-593.
- Lockwood P vd. (2011). Tampering with Tradition: Rationales concerning Women's Married Names and Children's Surnames. *Sex Roles*, 65(11-12), 827-839.
- MacEacheron M (2020). Women's Marital Surname Change by Bride's Age and Jurisdiction of Residence: A Replication. *A Journal of Onomastics*, 1-17.
- Ministry of Foreign Affairs of Denmark (2020). *Marriage in Denmark*. <https://mexico.um.dk/en/travel-and-residence/practical-information/residence-permit/marriage-in-denmark#:~:text=Upon%20marriage%2C%20women%20retain%20their,connection%20with%20a%20previous%20marriage.> Son erişim tarihi, 10 Mayıs 2023.
- Moroğlu N (2012). Kadının Kimlik Sorunu "Kadının Soyadı". *TBB Dergisi*, 245-268.
- Ndhlovu F (2006). Gramsci, Doke and the marginalisation of the Ndebele language in Zimbabwe. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 27(4), 305-318.
- Nugent C (2010). Children's surnames, moral dilemmas. *Gender & Society*, 24(4), 499-525.
- Oğuzman M K vd. (2012). *Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Oktay-Özdemir S (2016). Soyadı ve ile ilgili İsviçre Medeni Kanunu'nda 2013 Yılında Yürürlüğe Giren Değişiklikler ile Türk Hukukundaki Durumun Karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3).
- Oruç M (2016). Evli Kadının Münhasıran Bekarlık Soyadını Kullanabilmesi. *TAAD*, 7(27), 451-465.
- Pilcher J (2017). Names and "doing gender": How forenames and surnames contribute to gender identities, difference and inequalities. *Sex Roles*, 77(11-12), 812-822.
- Pyke K D (1994). Women's employment as a gift or burden? Marital power across marriage, divorce, and remarriage. *Gender & Society*, 8(1), 73-91.
- Pyke K D (1996). Class-based masculinities the interdependence of gender, class, and interpersonal. *Gender & Society*, 10(5), 527-549.
- Qi X (2017). Neo-traditional Child Surnaming in Contemporary China: Women's Rights as Veiled Patriarchy. *Sociology*, 14 2, 52(5), 1001-1016.
- Resmi Gazete (2023). *Anayasa Mahkemesi'nin 2 Kasım 2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesinin birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve*
- Beşe Canpolat Ő (2023). Türkiye'de Evli Kadınların Soyadı Tercihi: İki Soyadı Kullanan 1045 Kadınların Demografik Özellikleri. *Mülkiye Dergisi*, 47(3), 1006-1048.

iptaline ilişkin kararı. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/04/20230428-9.pdf>. Son erişim tarihi, 28 Nisan 2023.

Robnett R vd. (2016). 'She might be afraid of commitment': Perceptions of women who retain their surname after marriage. *Sex Roles*, 75, 500-513.

Sakallı N vd. (2021). Evlilikte ve Boşanmada Kadınların Soyadı Değişimi Üzerine Sosyal Psikolojik Bir Derleme. *Nesne*, 9(22), 884-903.

Senn A (1945). Lithuanian Surnames. *American Slavic and East European Review*, 4(1-2), 127-137.

Shafer E F (2017). Hillary Rodham Versus Hillary Clinton: Consequences of Surname Choice in Marriage. *Gender Issues*, 34, 316-332.

Shafer E F ve Christensen MA (2018). Flipping the (Surname) Script: Men's Nontraditional Surname Choice at Marriage. *Journal of Family Issues*, 39(11), 3055-74.

Shisia M (2017). *The Strict Name Laws Of Denmark.* <https://www.worldatlas.com/articles/the-strict-name-laws-of-denmark.html#:~:text=Denmark%20is%20one%20such%20nation,cannot%20be%20the%20first%20ones>. Son erişim tarihi, 20/4/2023.

Smith K (2010). Gramsci at the margins: Subjectivity and subalternity in a theory of Hegemony. *International Gramsci Journal*, 2, 39-50.

Stone L (1922). Disappointment Is the Lot of Women. *History of Woman Suffrage*, 1, 165-167.

Suna İ D (2021). Kadının Soyadı. *Konya Barosu Dergisi*, 1, 33-70.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi (2017). *Nüfus hizmetleri kanunu – Mevzuat.* <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5490.doc>. Son erişim tarihi, 7/6/2022.

Tatlow D K (2016). *For Chinese Women, a Surname Is Her Name.* <https://www.nytimes.com/2016/11/12/world/asia/china-women-surnames.html>. Son erişim tarihi, 7/7/2022.

Tenekecioğlu D (2023). *Hukuki Boyutuyla Kadının Soyadı.* https://www.academia.edu/download/58119544/makale_Otomatik_olarak_kaydedildi.pdf. Son erişim tarihi, 9/5/2023.

The Bulletin (2021). *Few Belgian parents choose double surname for children.* <https://www.thebulletin.be/few-belgian-parents-choose-double-surname-children> Son erişim tarihi, 11/5/2023.

The Government of the Grand Duchy of Luxembourg (2012). *Choosing a child's first name and surname.* <https://guichet.public.lu/en/citoyens/famille/parents/obligation-naissance/prenom-nom-enfant.html>. Son erişim tarihi, 2/5/2023.

The Guardian (2013). *Should women change their names after marriage? Consider the Greek way.* <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/oct/06/women-change-name-after-marriage-greece>. Son erişim tarihi, 4/5/2021.

The Hague Municipality (2023). *Request a change in the use of your surname.* <https://www.denhaag.nl/en/marriage-and-registered-partnership/request-a-change-in-the-use-of-your-surname.htm>. Son erişim tarihi, 10/5/2023.

The Ministry of Foreign Affairs of Japan (2023). *IV.Civil Rights and Freedoms.* <https://www.mofa.go.jp/policy/human/child/initialreport/rights.html>. Son erişim tarihi, 10/5/2023.

TÜİK (2022a). *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçları.* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-Bolgesel-Sonuclari-2021-45582> Son erişim tarihi, 10/5/2023.

TÜİK (2022). *132533 talep numaralı 25.10.2022 18:06:38 tarihli Bilgi Talebi başvurusuna verilen cevap.*

TÜİK (2022b). *İstatistiklerle Aile.* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2021-45632>. Son erişim tarihi, 11/5/2023.

TÜİK (2022c). *İstatistiklerle Çocuk.* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2021-45633>. Son erişim tarihi, 11/5/2023.

TÜİK (2022d). *İstatistiklerle Gençlik.* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Gencilik-2021-45634>. Son erişim tarihi, 8/4/2023.

TÜİK (2022e). *İstatistiklerle Kadın.* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2021-45635>. Son erişim tarihi, 20/2/2023.

TÜİK (2022f). *Evllenme ve Boşanma İstatistikleri.* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evllenme-ve-Boşanma-Istatistikleri-2021-45568>. Son erişim tarihi, 20/3/2023.

TÜİK (2022g). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması.* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813>. Son erişim tarihi, 11/1/2023.

TÜİK (2023). *Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri.* <https://biruni.tuik.gov.tr/yayin/views/visitorPages/index.zul>. Son erişim tarihi, 9/5/2023.

Uçar A (2002). 4721 Sayılı Medeni Kanun ile Evliliğin Genel Hükümleri Alanında Yapılan Bir Kısım Değişiklikler Üzerine Düşünceler. *AÜEHFD*, VI(1-4), 317-332.

Uluğ Ö M (2015). “Soyadım kimliğimdir, evlenince kaybolmamalıdır”: Hegemonik erkeklik ile Medeni Kanun’un 187. maddesi. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 7(2), 48-58.

Valetas M-F (2001). The surname of married women in the European Union. *Population*

Beşe Canpolat Ş (2023). Türkiye’de Evli Kadınların Soyadı Tercihi: İki Soyadı Kullanan 1047 Kadınların Demografik Özellikleri. *Mülkiye Dergisi*, 47(3), 1006-1048.

and Societies, Issue 367.

Vargel-Pehlivan P (2017). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 497-521.

Ville de Genève - Site officiel (2023). *Marriage and surname*. <https://www.geneve.ch/en/themes/civil-status-life-course/getting-married-celebrating-partnership/surname>.

Son erişim tarihi, 11/5/2023.

Yılmaz M (2012). Evli Kadının Soyadı. *TAAD*, Yıl:3 Sayı:10, 129-151.

Zeytin Z ve Ergün Ö (2017). *Türk Medeni Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.